Ніва

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА.

№ 35 (496) | ГОД X | 29 ЖНІЎНЯ 1965 года | ЦАНА 60 гр.

За тыдзень

УВАГА, МОЛАДЗЬ!

У Бельску—Цэнтр прафесіянальнай адукацыі

Ваяводскі заклад абучэння «Асвета» ў Беластоку інфармуе, што пры дапамозе павятовых улад сарганізавана Павятовы цэнтр прафесіянальнай адукацыі ў Бельску Падляшскім пры Беларускім ліцэі з мэтай дапамогі ў далейшай вучобе і атрыманні прафесіі перш за ўсё для моладзі з т. зв. выжу дэмаграфічнага — выпускнікам школ пачатковых і сярэдніх — агульнаадукацыйных.

Заданнем Цэнтра — вядзенне абучэння рыхтуючага да прафесіі з наступнымі спецыяльнасцямі: электрамеханіка, гастранамічнай, гандлёвай, швейнай, манцёра аўтамабіляў, манцёра радыё і тэлевізіі — для выпускнікоў пачатковых школ.

Апрача таго для выпускнікоў сярэдніх школ будуць напрамкі наступных прафесій:

—кіраўнікоў бюро-машыністак.

— радыётэлевізійныя,

Для выпускнікоў пачатковых школ для атрымання прафесіі навука прадаўжацца будзе тры гады.

Для выпускнікоў сярэдніх школ у некаторых спецыяльнасцях навука будзе скарочана.

Прашэнні прымае і інфармуе — канцылярыя беларускага ліцэя ў Бельску Падляшскім.

Пасля трохгадовай навукі вучні здаюць экзамены перад Дзяржаўнай экзаменацыйнай камісіяй і атрымоўваюць атэстат заканчэння прафесіянальнай школы.

Адкрыты сезам

Няпісаным, але абавязваючым правам «Нівы» сталася ўрачыста адзначаць пачатак кожнага новага школьнага года. Гэтая ўрачыстасць не толькі нашая, але і кожнага нашага вялікага і малога чытача. Гэта ўрачыстае свята настаўнікаў, бацькоў і дзяцей. Мы заўсёды з выпадку гэтага свята складаем шчырыя жаданні і адным, і другім, і трэцім спаўнення ўсяго таго, чаго кожны хоча. І адно супольнае жаданне ўсім: пяцёрак, а ўжо найменш — з дамешкай чацвёрак. Ніжэй сыйсці нікому не жадаем.

Кніжкі свае трэба шанаваць, не слініць, не мазаць. Яны на другі год як новыя павінны перайсці ў чыстыя рукі малодшага сябра і яму служыць. Кніжка, як і чалавек хоча доўга жыць, а прытым скажам сабе шчыра, хто больш, як не кніжка, варта пашаны і любві. Гэта адзінае, што ўзнімае нас у Космас, да Месяца, Марса і Сонца. Падумаць толькі: 24 літаркі алфавіта і 10 лічбавых знакаў, а розныя іх камбінацыі плюс Розум Чалавека, будуюць фабрыкі і масты, пракладаюць тунелі праз Альпы, будуюць самалёты «Ту-104» і «Ан-22», газаправоды «Дружба», выстрэльваюць тонныя ракеты, выводзяць Лявонава ў чорны ледавіты сусвет, ажыўляюць памерлае людское сэрца і робяць усё, што бачым, з чаго карыстаем, чым жывем і аб чым не заўсёды памятаем, што не заўсёды дацэньваем. А памятаць трэба, і асабліва з выпадку такога свята ўсіх, як пачатак новага школьнага года. Чму? Бо ўсё, што мы вышэй пералічылі і не пералічылі, пачынаецца ад першых няўдалых знакаў: 1 і а. Ім — нашым наймалодшым і найважнейшым юбілярам першакласнікам хочам прысвяціць тых пару слоў. Ад сваіх бесклапотных летніх гульняў яны ідуць у свет вялікі і таямнічы прагна адкрыць дзверы Ведаў, каб як настаўніца быць такой вялікай, такой мудрай. Каб на ўласнае пытанне: чаму ўвосень лісцё жаўцее, умець даць сабе і іншым адказ. Яны адкрыюць набожна першую старонку буквара і хорам скажуць за настаўніцай «а». А потым ведзеныя рукой і сэрцам настаўніцы за паўгода будуць ведаць многа: пра чорнага Бамба, пра жоўтага Лі-сін і пра свайго белага сябра Валодзьку, ці Джона ці Іогана. Гэтае першае «а» запалоніць іх, рассмакуе, дасць крылы, зачаруе.

(Працяг на стар. 2)

МІХАСЬ МАШАРА

ПОДЫХ ВОСЕНІ

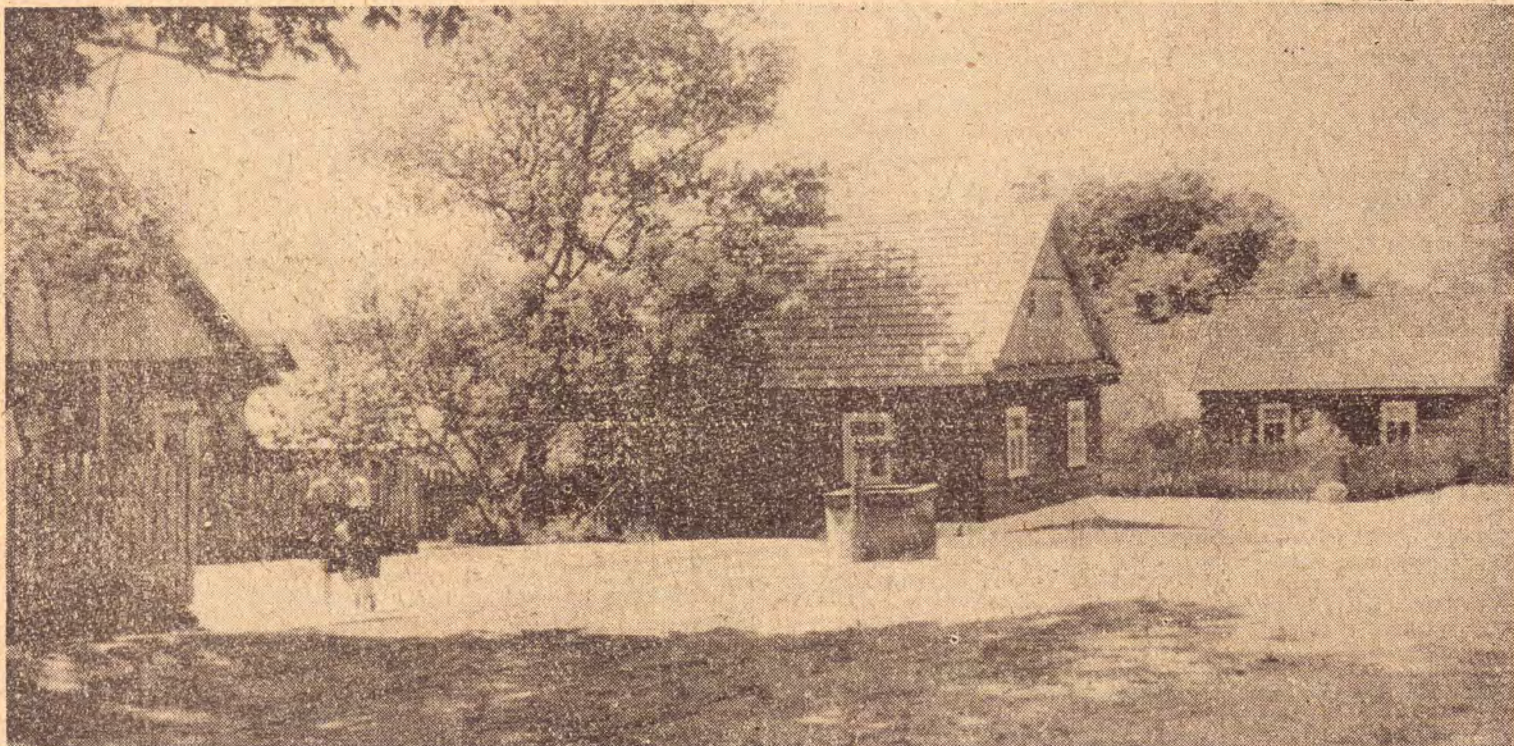
Хоць сонца грэе днём як трэба,
паклёп узводзіць не хачу,
але ў паблёклай сіні неба
я подых восені адчуў.

І зелень буйную на дрэвах,
сям-там крапула жаўцізна.
Птушыных хораў моўкнуць спевы
і сад прыціхшы не пазнаць.

Сям'ю склікае перапёлка,
крычаць у лузе дзергачы.
Нат уявіць не можна — колькі
ёсць гукаў ў жнівеньскай начы

А потым зноў наступіць ранне
пройдзе па твары халадок,
Змятае росы на світанні,
па травах свежы вецярок.

Днём зноў, як летам, сонца свеціць
і нават прыпячэ парой,
але падзьме паўночны вецер
і летні дзень ужо не той.

АДРЫНКІ, ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ.

ФОТА: В. МЛЫНЬЧЫК

Пасля прыгавору ў асвенцімскім працэсе

Прыгавор, які выдалі суддзі ў Франкфурце на дваццаціасабовую групу катаў асвенцімскага лагера, пяройдзе да гісторыі пакарання гітлераўскіх злачынцаў, як асвенцімскі прыгавор. Аднак у папках заходнегерманскай справядлівасці астанецца ён, як працэс «Мулькі і іншых».

Гэта не толькі справа прымяняемай тэрміналогіі. Справа Асвенціма, справа чатырох мільёнаў людзей з некалькіх дзесяткаў краін, замучаных і забітых у найбольшым гітлераўскім лагеры смерці ў час II-ой сусветнай вайны, не змяшчаецца ў ніякім судаводстве, у ніякіх крымінальных кодэксах.

Разыходжанне: «асвенцімскі працэс» і «працэс Мулькі і іншых», гэта разыходжанне паняццяў. Інакш разумеліся акты правасуддзяў на гітлераўскіх злачынцаў у 1945 годзе, калі тварыўся Нюрнбергскі трыбунал, калі саюзніцкая рада кантролю над Гэрманіяй выдала закон № 10 па справе праследвання ваенных злачынстваў. Інакш разумеюць гэтую справу ў Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі. Не прайшло больш двух год існавання гэтага закона, а ўжо ён перастаў фактычна дзейнічаць ў ФРГ. Ад 14-ці год тут карыстаюцца крымінальным кодэксам з 1871 года і ў справах за гітлераўскія злачынствы. Гэты кодэкс не прадбачвае ані ваенных, ані злачынстваў людабойства. Ад 5-ці год, згодна з гэтым кодэксам пратэрмінаваліся ўсе гітлераўскія злачынствы апрача забойства. А і гэта мела адбыцца ў бягучым годзе, але прадоўжана на 4 гады далей.

Каб зразумець асвенцімскі працэс і прыгавор у Франкфурце, які выдаў суд пасля дваццацімесячнага разбору, дзе ставілася і было выслуханых каля 400 сведкаў, трэба глянуць на яго з двух бакоў: з боку асвенцімскіх злачынстваў і з боку ўлад справядлівасці ў ФРГ.

Асвенцім — гэта найбольшы лагер смерці ў Еўропе. У газавых камерах і крэматорыях Асвенціма загінула некалькі мільёнаў людзей.

Як можна, у святле вышэй сказанага, ацаніць 20 прыгавораў франкфурцкага працэсу — 6 пажыццёвага зняволення, 6 больш пяці гадоў, а 5 менш чым пяць гадоў турмы, 3 звольнена ад пакарання з прычыны «малой віны» або «адсутнасці довадаў»? Як ацаніць прыгаворы на лекараў, — Люкаса (3 гады і 3 месяцы) і Шатца (звольненага), для якіх пракуроры дамагаліся пажыццёвага зняволення? Якою мераю мераць прыгаворы на катаў з палітычнага аддзела Брода (4 гады) і Дылеўскага (5 год) ці санітара Гантля (3,5 гады)?

Іменна ў гэтым дазіраванні прыгавораў, з дакладнасцю да некалькіх месяцаў, заключаецца сутнасць заходнегерманскай справядлівасці ад часу скасавання саюзніцкіх судоў. Праз пяць з палавінай гадоў II сусветнай вайны сотні мільёнаў людзей было тэрарызаваных, у галечы, паніжэнню і страху, дзесяткі мільёнаў загінула памардаваных у турмах, лагерах і гетах. Заходнегерманская справядлівасць сквітавала гэта на працягу няпоўных 15-ці год сваёй дзейнасці 77 прыгаворамі пажыццёвага зняволення і пару тысячамі лягчэйшых. Прыгавор у працэсе «Мулькі і іншых» ёсць такі самы як цэлы дагэтуляшні акт правасуддзя на гітлераўскія злачынствы ў ФРГ.

Аднак нягледзячы на гэта працэс «Мулькі і іншых» застанецца асвенцімскім працэсам, дзякуючы пракуратуры і дапаможным абвінаваўцам з ФРГ, ГДР і Польшчы, дзякуючы заключэнням экспертаў — гісторыкаў і паказанням сведкаў, дзякуючы тысячам сабраных дакументаў і агляду на месцы ў Асвенціме.

Частка праўды аб злачынствах Асвенціма засталася для будучых як дакумент і дайшла да сусветнай думкі як перасцярога.

А. КАРПЮК

Адкрыты сезам

(Працяг са стар. 1)

Адна старэйшая чыясьці мама сказала раз: «Як жа кепска таму, хто не ўмее чытаць». Сапраўды, гэта найбольшае, якое можа быць, няшчасце. Але глянем, у нас зараз такіх сітуацый няма. 1 верасня — усеагульнае Свята Ведаў. Свята літаркі «а» — першай і першапрычыннай. 1 верасня — гіганцкі сімвал найвышэйшага дасягнення народнай улады — агульнае навучанне. Глянем на гэты сімвал: усе дарогі вядуць у прыбытак пад шыльдам «Школа». Яна, як магутны магніт, прыцягае да сябе рассыпаныя людскія гвоздзі. Магнітнае поле зямлі, магнітныя хвалі, але памалу... Магніт — школа аб гэтым раскажа, а чарадзейская літарка «а» адкрые дзверы ў залацісты багаты Сезам.

Ці фантазія? Сапраўднасць цяпер сталася фантазіяй, а фантазія сапраўднасцю. Казка жыццём, а жыццё... І падумаць, што ўсё ад 1 і а. І ад пафалдаванай фантастычнай прамудрасцю мазгавой матэрыі ў нашай галаве і ад вялікіх заслуг мінулых і цяперашніх педагогаў, якім на парозе новай, зрэфармаванай школы шлем нашыя асобныя пажаданні. Бацькам прыпамінаем: навучальны год мае 10 месяцаў, 10 месяцаў для дзяцей — вучняў. Шчаслівай дарогі!

Вера Леўчук

З БССР

КАНТРОЛЬ

Штораз больш зварочваецца ўвагу на быт чалавека. Газета «Звязда» — орган ЦК КПБ — друкуе, так званую, «Старонку народнага кантролю». Напрыклад, дваццаць дзевяты нумар «Старонкі» надрукаваны з дэдыкацыямі: — **Паход за эканомію і ашчаднасць.** У цэнтры ўвагі — грамадскае харчаванне. **Абутак стаў лепшы.** Слушная заўвага руславога раманцёра.

САМ КАПАЕ

У Лідзе існуе завод сельскагаспадарчых машын, дзе пачалі вырабляць механічныя капальнікі бульбы. Капальнік сканструяваны так, што сам выбірае бульбу, ачышчае яе ад бульбянікy і ўкладвае на зямлі.

СТАТЫСТЫЧНЫЯ ДАНЫЯ

На Беларусі шэсць мільёнаў гектараў ворнай зямлі. Ёсць каля 1.188.000 кароў, якія за гэтае паўгоддзе далі ў сярэднім па 943 літры малака.

Гэта найбольш высокі надой за апошнія пяць гадоў.

ЯБЛЫНІ ЛЯ ШАШЫ

Паабапал Ашмянскай шашы расце каля дзесяці тысяч фруктовых дрэўцаў. Увосень будзе высаджана яшчэ дзве тысячы яблынь.

ДБАЙНАСЦЬ ПРА ВЁСКУ

На Слонімшчыне, у вёсцы Вялікая Кракотка, існуе **камітэт за камуністычную працу і быт у вёсцы.** Па ягонай ініцыятыве праведзена рамонт платоў і прыгожа пабелена іх, высаджана многа фруктовых і дэкарацыйных дрэў, рэгулярна адбываюцца санітарныя агляды. Сёлета намечана пабудаваць тут вясковую лазню і фельчарска-акушэрскі пункт. Камітэт апякуецца старымі людзьмі, інвалідамі, сем'ямі адзінокіх і мнагадзетных матак.

Такіх камітэтаў на Слонімшчыне ёсць ужо 163.

Вопыт Слонімшчыны прыдаўся б і нашай Беласточчыне.

БРЭСТ

Старадаўні беларускі горад Брэст з'яўляецца важным цэнтрам камунікацыі і прамысловасці Беларусі. Праз Брэст праходзіць міжнародная чыгуначная магістраля: Берлін — Варшава — Мінск — Масква. Тут часта можна ўбачыць надпісы і шыльды таксама на англійскай мове. Рака Буг мае вялікае значэнне ў міжнародным гандлю Савецкага Саюза — праз Брэсцкі рачны порт праходзяць грузы тавараў і сыравіны.

На здымку: новыя дамы Брэста ля ракі Мухавец. (ся)

КНІЖКІ ДЛЯ ДОМА КУЛЬТУРЫ ІМЯ КАСТУСЯ КАЛІНОЎСКАГА У ГАРАДКУ

Падарунак літаратурнага музея Я. Купалы, г. Мінск:

З. Бандарына — «Ой, рана на Івана

Акадэмія навук БССР — «Янка Купала ў беларускім мастацтве»

Тарас Шаўчэнка — «Кацярына»

І. З. Шарахоўскі — «Янка Купала»

Янка Купала — «Паэмы, драматычныя творы»

«Народны паэт Беларусі»

Янка Купала — «Вершы і паэмы»

Успаміны 18

Камендант Грэфнер ужо спакойна спаў. Засталі мы яго ў ложку.

— Пане камендант, далажыў бярозаўскі ахраннік, — прывезлі новага арыштаванага.

— Пан камісар Чарнажынскі з Бельска перадае пану сардэчныя прывітанні! — выцягваючыся на смірна заявіў бельскі паліцай і падаў Грэфнеру пакет з дакументамі.

Камендант моўчкі прыняў пакет, разарваў яго і, надзеўшы акуляры, нейкі час ціха чытаў. Потым неяк дапытліва змерыў мяне позіркам з ног да галавы і замармытаў:

— Ну-нну...

«Відаць нядрэнна мяне там абмалявалі», — падумаў я

— Адставіць арыштаванага на дзяжурную! — прыказаў камендант.

— Есць, пане камендант! — шлопнуў каблукамі бярозаўскі паліцай пхнуў мяне ў дзверы.

Ізноў прывялі мяне пад гэтыя вароты — тунэль з калючага дроту. У яркім электрычным святле, якое змагалася з начной цемрай, несамаверная блытаніна калючага дроту выклікала жах, ад якога займала дыханне. Праходзячы праз гэты тунэль я, невядома чаму, падумаў, што знаходжуся паміж ікламі нейкага ненасытнага звяругі. Заскрыпелі вароты, шчоўкнуў замок, і я падумаў што гэты звяруга зацiскае свае iклы, душыць мяне.

Паліцэйскія накіравалі мяне ў першы аграмадны, трохпавярховы будынак, які стаяў ля самай шашы. Жылі ў ім бярозаўскія ахраннікі. Тут таксама змяшчалася дзяжурная, а ў ёй знаходзілася каля дзесятка паліцэйскіх.

Мяне раскавалі і прыказалі распранацца.

— Хутчэй! Хутчэй! — падганяў паліцэйскі. Кожную частку маёй вопраткі паліцай вырываў мне з рук і дакладна абмацваў. Урэшце застаўся я цалкам голы. З Бельска прывёз я папяросы, гадзіннік, хлеб, сала, пару залатовак і другія асабістыя рэчы. Усё гэта ахраннікі адабралі ў мяне.

Пасля апошніх пабояў у Бельску назойліва пяклі апухлыя губы. Хацелася піць. Я папрасіў вады. Паліцай надалей шнырыў па маіх кішэнях, быццам не чуў маёй просьбы.

Хведар Савіцкі
НЕПАКОРНАЯ БЕЛЬШЧЫЦА
Літаратурны запіс В. Рудчыка

— Пане службовы, дайце напіцца! — паўтарыў я сваю просьбу.

— Маўчаць! — закрычаў паліцэйскі.

— Піць хочацца, — пакорна загаварыў я.

— Арыштаванаму нельга гаварыць! — крычыць паліцай. — Арыштаваны толькі адказвае на пытанні!

У мяне трывожна забілася сэрца. Засохлым языком аблізаў я палопаныя губы і з цяжкасцю праглынуў апошнюю, здавалася, кроплю сліны.

«Гого! — падумаў. — Значыць, рэжым тут не абы які!»

— Апранайся! — прыказаў паліцэйскі. шпурнуўшы мне пад ногі маю вопратку.

Павялі мяне да наступнага будынка. Знаходзіўся ён яшчэ за драцянай загарожай і то не звычайнай загарожай, якія прывыклі мы сустракаць на палях і лугах. Пачынаючы ад аднаго метра яна касяком узнімалася ўгору да чатырох — пяці метраў вышыні. Такім чынам утвараўся драцяны вал накшталт трапецоіда, нутро якога таксама было шчыльна выпхана паскручванымі жмутамі калючага дроту. Асноwа гэтага драцянога трапецоіда мела не менш васьмі метраў даўжыні.

Не, не прабрацца чалавеку праз гэтую блытаніну дроту. Пападзі туды, смерць гатовая — заколешся, задушышся, а не вылезеш! Толькі дынамітам або мінамі магчыма было б узарваць гэтую драцяную загарожу.

Да будынка, доступу да якога бараніла вось гэтая загарожа, можна было прабрацца толькі праз вароты.

«Гэта яны хіба са страху? — падумаў я. Баяцца нас калі адгароджваюць ад сябе аж так страшэннымі ўмацаваннямі!».

Калідор цягнуўся праз увесь будынак. Штораз тухла мільгацелі на сценах газоўкі. Дзверы ад усіх залаў былі насцеж адкрытыя. У кожнай зале электрычная лямпачка.

Паліцай падганяў мяне палкай. Разглядацца не было часу. Паспеў я толькі заўважыць, што ў кожнай зале покатам ляжалі на нарах людзі ў белай вопратцы. К... гом царыла глыбокая цішыня. Ніхто нават не варухнуўся калі звонкае рэха разнесла па цэлым будынку нашы... крокі.

Паліцэйскі ўвапхнуў мяне ў прасторную залу, зашлопнуў дзверы і без слова пайшоў назад.

Высока пад столлю ярка гарэла электрычная лямпачка. Пасярэдзіне залы стаяў вялікі стол, а на цэментавай падлозе кругом стала абапершы галавы на яго падножкі, ляжалі тры чалавекі ў белай вопратцы.

«Гэта што? Дом вар'ятаў? — мучыла мяне думка. — Дзе я трапіў?».

— Лажыся тут, — шопатам адазваўся адзін сярод гэтай тройкі ў белых халатах.

Што новага у літаратуры?*

БЕЛАРУС У НЯМЕЦКАЙ НЯВОЛІ

Беларус у вераснёўскай кампаніі? Пытанне не з простых. Беларусу ў вайсковым шынялі не давяралі. Каб элімінаваць яго з нацыянальна-вызваленчага руху, а мо' — у першую чаргу — з першай лініі «цвярдыні хрысціянства», якой у мілітарным сэнсе лічыліся «крэсы», як прэвіла, пасылалі адбываць войска на захад.

Воляй лёсу беларус у форме польскага салдата апынуўся ў 1939 г. на сапраўднай перадавой, перад сапраўдным ворагам Польшчы.

«Польскім салдатам ён сябе не адчуваў, як і ўсе яны, беларусы. І гэта было натуральна для тых, каго звышчалавекі — накшталт Пінгвіна, вышэйшыя і ніжэйшыя па рангу, і нават некаторыя з радавых — не лічылі сваімі, нават і раўнапраўнымі людзьмі...»

Так гаворыць Янка Брыль аб сваім героі Алесю Руневічу ў новай кнізе «Птушкі і гнёзды».

«А ўсё ж беларусы, народ цягавіты і смелы, не агіналіся і на вайне — пакуль стаялася, стаялі добра, лепш за другіх палякаў».

І марскі пехацінец беларус, Алесь Руневіч не хаваецца за спіны другіх — ходзіць пад Гдыняй у атакі, ляжыць пад агнём, здаецца з апошнімі.

З гэтага моманту, у сапраўднасці, і пачынаецца кніга Брыля. Уся яна — жывая гісторыя беларусаў вераснёўскай кампаніі ў нямецкім палоне. Матэрыял, які падняў пісьменнік, доўга абмінаўся ў літаратуры, а калі хто яго і кранаў, дык папутна і, найчасцей, з няведаннем справы. У такіх вялікіх памерах тэма паднятая ўпершыню. Захапляе яна не толькі багаццем матэрыялу, але і трактоўкай.

Падзеі кідаюць Руневіча ў розныя месцы Германіі і ставяць у складаныя сітуацыі. Шталаг. Штрафная рота. Уцёкі. Зноў шталаг. Пераход на цывіля. Сутыкаецца ён з рознымі людзьмі (чужымі і сваімі). Кожны з іх праяўляецца індывідуальна. Калі немец — дык не толькі тупы вахман (тут таксама серыя каларытных тыпаў), але і немка, якая з мацярынскай ласкай корміць уцекача. Калі беларус — дык не толькі пакараючы прасцяк Бутрым, які ў адзін мяшок кладзе ўсіх немцаў: навошта мне яны — добрыя і дрэнныя, дахаты, браце, толькі дахаты... Тут таксама не менш паўнакроўная фігура прыстасаванца Тшэрэня, які за лішнюю міску баланды гатоў з сабачай адданасцю служыць ворагам.

Руневіч заслугоўвае асаблівай увагі. Гэта беларускі інтэлігент з літаратурнымі задаткамі. Такім героям у савецкай літаратуры не заўсёды шанцавала. У складаных умовах часта выступалі яны як хісткі элемент. У Брыля інакш. Руневіч ад пачатку да канца станоўчы герой. Усе яго думкі і ўчынкі накіраваны на радзіму. Нягледзячы на такую строгую і, здавалася б, схематычную лінію, ён вельмі чалавечны. Магчыма ён такі таму, што яго любоў і цяга да Беларусі не плод абстрактных разважанняў, а звязаны з канкрэтным месцам, родным домам, канкрэтнымі, блізкімі людзьмі, якія засталіся на бацькаўшчыне.

Героі Брыля, абставіны і асяроддзе, у якіх яны дзейнічаюць, паказаны з дасканалым веданнем фактаў. І нічога дзіўнага, Брылю не прыходзілася збіраць матэрыялы для сваёй кнігі па архівах. Ён сам быў у гушчы падзей, аб якіх піша. І як сам сцвярджае, аддаў свайму герою многа з перажытага. Аднак тут жа папярэджвае, каб не атоесамліваць яго з Руневічам. А хацелася б! Я крыўдую на Брыля, што сваім нявыдуманым героям даў літаратурныя імёны, што і сам скрыўся ад нас за заслонай «біяграфіі адной душы». Відаць Руневічы чакаюць яшчэ сваіх мемуарыстаў. Хацелася б, каб дачакаліся яны і сваіх гісторыкаў. Але гэта ўжо іншая справа.

Г. ВАЛКАВЫЦКІ

* Гэтым адкрываем новую рубрыку. Просім дасылаць свае заўвагі і прапановы.

Гаспадар — Фота Ул. Паўлючук

ЖЫВЁЛА І РАСЛІНЫ Ў ВЕРАВАННЯХ БЕЛАРУСАЎ

Характэрнай рысай народных вераванняў з'яўляецца адчуванне адзінства прыроды і чалавека. Прырода і чалавек у гэтых вераваннях падвяргаюцца адным і тым самым законам, надзелены тымі самымі рысамі, між іншым магчымасцю свядомай дзейнасці. Прырода, так як і чалавек, у народнай культуры падвяргаецца маральнай ацэнцы.

Можна гэта прасачыць на прыкладзе жывёльнага і расліннага свету ў вераваннях беларусаў.

Сярод жывёлы і раслін народ адрозніваў тыя, да якіх адносіўся з пашанаю, і тыя, як'я заслугоўвалі на яго асуджэнне. Прытым, рэч цікавая, жывёла, якая карысталася сярод беларусаў пашанаю не заўсёды прыносіла ім непасрэдную карысць, а жывёла, якая асуджалася — не заўсёды была шкоднай. На колькі зразумелай можа быць пашана беларусаў да пшчолкі ці вала, так як праца гэтай жывёлы непасрэдна ўзбагачала чалавека, то менш зразумелай з'яўляецца пашана старых сялян да бусла, ластаўкі, зязюлі, бабра і г. д. Усялякая шкоднасць для гэтай жывёлы была забароненай, а забойства бусла, зязюлі ці бабра лічылася вялікім злачынствам. «Хто заб'е бабра, таму не будзе дабра», — гаварыла старая пагаворка.

Чытаючы этнаграфічныя матэрыялы адчуваецца, што паміж селянінам мінулага стагоддзя, а ўсялякай жывёлай існавалі пэўнага роду інтымныя суадносіны. І так, напрыклад, ластаўка, вяртаючыся вясною з далёкіх краін пад сялянскую страху, паводле народных уяўленняў, разглядалася па сялянскім двары, заглядала ў гумно, літавалася, што ў гумне пуста, што ў гаспадара калёсы скрыпяць і няма іх чым пасмараваць, а калі гаспадар ішоў у поле, праводзіла яго з жаласцю, што не мае чаго ўзяць з сабою з'есці.

Падобна зязюля. Куканне зязюлі лічылася чалавечым голасам. Сумны гэта голас. У народзе гаварылася:

«Жонка памерла, а ты цяпер кукай з малымі сіроткамі», або: «чалавек памер, а бедная удава кукае з дробнымі дзеткамі».

— «Адзінокая я, як зязюля», — гаварыла аб сабе нешчаслівая жанчына. Зязюля — верная сяброўка нешчаслівых, у яе голасе адчувалася спачуванне і горыч сялянскага жыцця. Есць многа легенд аб паходжанні зязюлі, а адна з іх гаворыць, што гэта верная жонка пасля смерці мужа, а часамі верная дзяўчына пасля смерці каханага з роспачы стаецца зязюляю і кліча свайго найдаражэйшага: Якуб, Якуб, Якуб.

Але нават пашану да жывелы. якая прыносіла селяніну непасрэдную эканамічную карысць, тлумачыў ён іх маральнымі якасцямі. І так, напрыклад, параўноўваючы вала з канём, селянін гаварыў:

«Вол — божы сакол, а конь — чортаў падгузнік, бо на ім чорт ездзіць. На вала нябось не пасмее ўсесціся нячыстая сіла.

Вол звер рабацяшчы, ён, калі пасецца, то часу не глуміць; так і чутно, калі скубе траву: жах! жах! жах! Наскубе, наскубе, дай жуе жваху, аддыхаючы. А паслухай, як конь жрэ: жах! скрыг, скрыг, скрыг, скыг — вядома, гультай: прэ ў свой трыбух бы начэ ў нейкую прорву, а волік-саколік наесца дай аддыхае».

Наогул большасць жывёлы, а асабліва птушак, карысталася пашанаю ў беларускіх сялян, былі аднак і такія, якой сяляне не любілі. Да яе належаў пугач, які меў зносіны з чортам, крумкач, які лічыўся звеснікам смерці, — каропава жаба, якая часта была проста пераменёнай чараўніцай. Не любілася таксама вельмі куркі, якая пачынала спяваць, як певень. Такой курыцы чым хутчэй адцінալі галаву, таму што прыносіла яна ў хату смерць.

З вышэй сказанага відаць, што культ жывёлы не заўсёды быў звязаны з эканамічнай карысцю, якую яна прыносіла. Вядома, напрыклад, што каропава жаба ў гаспадарцы больш карысная чымсьці, скажам, бусел. Падобная справа з культам некаторых дрэў, як рабіны ці клёна. Адносіны аднак традыцыйнага селяніна да жывёлы і раслін маюць значна глыбейшы аспект, чымсці простая эканамічная карысць. Аспе-

(Працяг на стар. 5)

★ ★ ★

Я, не спяшаючыся зняў пальто і падлажыў сабе пад бок.

— Ты адкуль будзеш? — ледзь чутна зноў загаварыў гэты ж самы чалавек і адвярнуўся тварам да мяне.

Я маўчаў.

— За што папаўся? — пытаў ён далей не дачакаўшыся майго адказу.

— Не ведаю за што, — сказаў я.

— Ты гавары цішэй, — папярэдзіў мяне гэты самы чалавек, — бо яшчэ весь гэтыя сволачы пачуюць, — ён вачыма паказаў, што гаворыць пра тых у белых халатах, якія трымалі головы на падножках з двух іншых бокаў стала.

— Адзін з іх, гэты старэйшы — «эндэк», а другі — з «озону». Не дагадзілі ў чымсьці свайму маршалку дык ён іх сюды, — паясніў шэпатам.

Я, прыўзняўшыся, паглядзеў на іх.

— Ляжы, не варушыся! — прыказаў мой сусед

Я паглядзеў яму ў твар. Чарнавалосы юнак.

«Хіба яўрэй» — падумаў я.

— Страшэнна холадна, — зноў адазваўся ён. — Пазыч мне світра.

Сапраўды цяпер і я пачуў, што мой таварыш ляскоча зубамі. Тоўсты, цагляны мур, накапіўшы лістападаўскага холаду, не грэў, а марозіў нас. Я даў яму світар. Ён хутка нацягнуў яго на сябе і, заняўшы папярэдняе месца, зноў загаварыў:

— Не, ты не бойся. Я з Варшавы, камуніст, член КЗМП.

Хвіліну маўчаў, як бы чакаў на мой адказ, а затым адазваўся зноў:

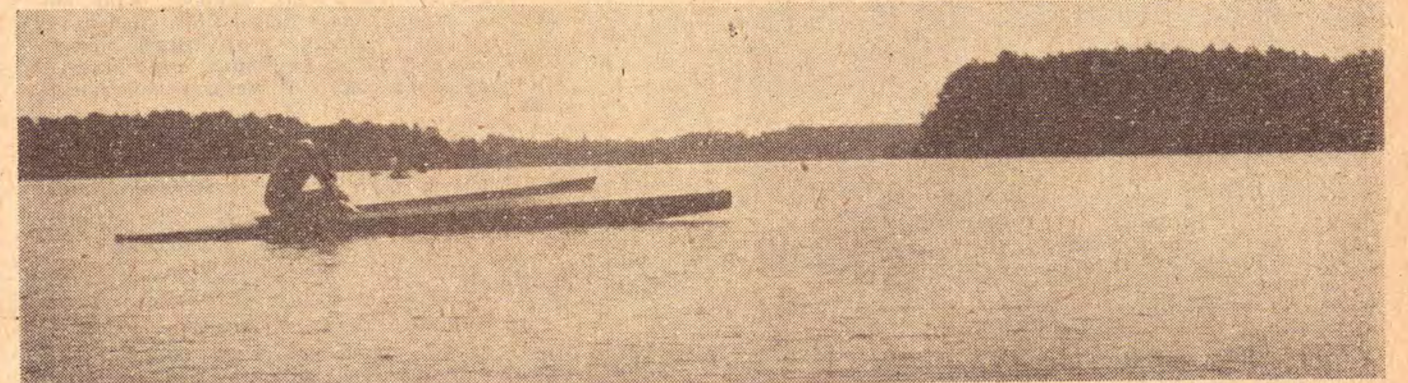
— Будуць біць, страшэнна біць... Трымайся, моцна трымайся! Бо прападзеш

Мне сон клеіў вочы. Толькі ж намучыўся я сёння. Мой інфарматар не дачакаўся ніякага адказу. Потым, калі я ўжо «задамавіўся» ў Картуз-Бярозе, даведаўся, што завуць яго Фельдблюм.

ПІСЬМЕННІКІ НА МАЗУРАХ

Ад 21 да 29 ліпеня ў прыгожай мазурскай мясцовасці Старэ Юхы над возерам быў сарганізаваны лагер пісьменнікаў згуртаваных у т. зв. Карэспандэнцыйным клубе маладых пісьменнікаў пры Саюзе сялянскай моладзі. У лагер прыбылі пачынаючыя пісьменнікі з усяе Польшчы, знайшліся тут таксама члены Літаратурнага аб'яднання «Белавежа», якое існуе пры Галоўным Праўленні БГКТ: Алесь Барскі, Віктар Швед і Уладзімір Паўлючук. З вядомых польскіх пісьменнікаў прысутнічалі: Эрнэст Брыль, Тадэвуш Новак. У лагеры адчувалася атмасферу творчых спрэчак і абмену вопытам маладых, пачынаючых пісьменнікаў, а блізкасць азёр спрыяла карыснаму, здароваму адпачынку.

На здымку: Беларускі паэт Алесь Барскі на возеры ля Старых Юхаў.

НАД БЮДЖЭТАМ АСВЕТЫ

Асвета таксама патрабуе вялікіх фінансавых выдаткаў. Яны вельмі высокія, калі ідзе пра краіну ці ваяводства. У паказчыках павятовых планаў сумы прызначаныя на асвету амаль што не найвышэйшыя. Безумоўна, тут наглядаюцца таксама і недахопы, а гэта таму, што грашовыя патрэбы намнога большыя чым магчымасці дзяржавы. Аднак месцам наглядаецца ў гэтай галіне з'яву некарысную, дрэнную. Грошы прызначаныя на асвету поўнасцю не выкарыстоўваюцца пры адначасовым нараканні на іх недахоп.

На адным са сваіх пасяджэнняў, рэалізацыю павятовага бюджэту і гаспадарчага плана — за першае паўгоддзе 1965 г. — разглядала Камісія асветы і культуры Павятовай рады ў Бельску. Справаздачу даў намеснік інспектара аддзела асветы. Прывёў ён многа лічбаў адносна паасобных галін асветнай гаспадаркі, а затым сцвердзіў, што агульна бюджэт за І-шае паўгоддзе 1965 г. выканана на 99,5 працэнтаў. Зразумела, такі паказчык гаворыць аб амаль што дасканалай працы ў гэтай галіне з боку аддзела асветы.

Ці сапраўды так ёсць? — задаў я сабе пытанне і папрасіў пра справаздачу. Не, не так яно выглядае. Аб гэтым ведаюць так адказныя працаўнікі аддзела асветы, як і настаўнікі, якія ўваходзяць у склад Камісіі. Аднак аб гэтым ніхто не сказаў. Проста пусцілі бяскарна гэтую справу. Прычынай была вельмі гладка напісаная справаздача. Пісалі яе для фінансавага аддзела, а не для Камісіі. А фінансавым уладам заўсёды трэба пісаць гладка, бо могуць «абрэзаць» бюджэт — раздумваюць у аддзеле. У справаздачы не надта ясна паказана рэалізацыя гаспадарчага плана. Зрэшты, аддзел асветы не вельмі імкнецца паказаць свае недахопы і ахвотна «мыліць вочы» тым, каму ўдаецца.

Пастараемся растлумачыць сцвярджэнне, што з рэалізацыяй бюджэту не зусім гладка. Прыгледзьмася некаторым паасобным галінам бюджэту, па-мойму, найбліжэйшым беспасрэдна пачатковай школе.

На пакупку навуковых дапаможнікаў гадавы план прадугледжвае 558 тыс. зл. За першае паўгоддзе выканана 198 тыс. зл., гэта значыць 35,4%. З другога боку ў справаздачы паказана, што 31 школа мае дрэннае забеспячэнне ў навуковыя дапаможнікі. Трэба сумнявацца, ці бюджэт, а затым і план будуць выкананы да канца года. Не лепш выглядае справа з выкарыстаннем грошай на пакупку кніжак да школьных бібліятэк. На 127 тыс. зл. выкарыстана за паўгоддзе толькі 42 тыс. зл., гэта значыць 33%. Прытым варта сказаць, што забеспячэнне бібліятэк у літаратуру не найлепшае. Чуюцца нараканні ад настаўнікаў беларускіх школ, што ў іх школах гэтая справа выглядае вельмі дрэнна. Аддзелы асветы засланяюцца загадам міністэрства, што на дзіця ў школе павінна выпасці пяць зл., не збольшваюць ліміта́ў на пакупку беларускай літаратуры. Хіба кожнаму педагогу ясна, што беларускія школы павінны мець поўны камплект польскай, а незалежна ад таго і беларускай літаратуры. Не было б злачынствам, калі б большым школам за гэтыя грошы зрабіць падпіску на камплекты «Бярозкі» ці «Вясёлкі». Гэта толькі невялікія прыклады адпаведнага выкарыстання грошай.

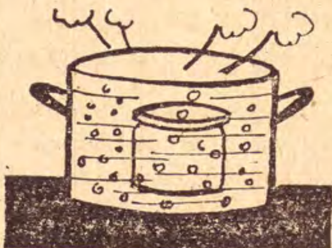
Безумоўна, Камісіі вінаваціць нельга. Людзі, якія ў ёй працуюць, пакуль што знаёмяцца з гэтымі справамі, таму што нядаўна іх выбралі. Аднак трэба памятаць усім, што Камісія — гэта орган Павятовай рады і яна надае поўны кірунак працы аддзелу асветы. Органы Прэзідыума, аддзелы — павінны глыбей пазнаёміцца з правіламі Камісіі, перастаць трактаваць Камісію як памочніка ў пераводзе грошай з аднаго на другі параграф бюджэту. Да пасяджэнняў Камісіі кіраўнікі павінны рыхтавацца сур'ёзна, з поўнаю адказнасцю, як перад органам народнага ўладства.

АЛЯКСЕЙ КАРПЮК

Восень — самая багатая пара года ў агародніну і садавіну. Ужо цяпер трэба заняцца падрыхтоўкай запасаў на зіму. Ужо даспелі вішні (у гэтым годзе вельмі позна). З іх можна варыць варэнне, мармелад і кампот. Кампот таксама вельмі добры са сліў

А вось рэцэпт на кампот: 2 кг вішняў або сліў старанна мыем пад бягучай вадою. (Рэнклоды трэба перад тым, як улажыць у слоікі, спарыць гарачай вадою). Укладаем гэта да 4—5 слоікаў. Робім сіроп з паўтара літра вады і 1 кг цукру. Можна ўкінуць чатыры гваздзікі для паху. Сіроп варым каля 10 мінут і варам заліваем садавіну ў слоіках. Потым замыкаем слоікі прыціскаючы накрыўкі спружынкамі. Устаўляем гэта ў кацёл з цёплай вадою так, каб слоікі былі пакрыты поўнасцю вадою (як на рысунку) і варым на малым агні каля 15 мінут. Пасля гэтага слоікі трэба выняць з катла, нельга іх пакідаць у вадзе. Такі кампот, зроблены з уласнай садавіны, каштуе вельмі танна, а зімою вельмі спатрэбіцца.

*

Марыя з Б. пытае, як зрэзваць і даглядаць кветкі.

Найлепш зрэзваць кветкі ў 6—8 гадзін вечара. Але калі букет патрэбны ўдзень, у сонечную пагоду, перад зрэзаннем кветкі трэба падліць. Пасля зрэзання паставіць іх на 3—4 гадзіны ў цёплую ваду, а потым ужо перанесці ў ваду хатняй тэмпературы. Ваду трэба мяняць штодзённа. Пры змене вады канцы сцёблаў трэба падрэзваць — робячы косы зрэз. Нанач букет добра вынесці ў халоднае месца.

Кветкі даўжэй будуць стаяць, калі мы на літр вады дамо 2—3 крышталя марганцавагакіслага калію, чацвёртую частку таблеткі аспірыны або чайную лыжку цукру. Цукар асабліва добра «ратуе» ружы, гваздзікі, астры.

АКСІННЯ

Курс бібліятэкараў

Ваяводскае праўленне Саюза сялянскай моладзі пад канец ліпеня арганізавала курс для бібліятэкараў у мясцовасці Старэ Юхы, ля Элку, прысвечаны працы бібліятэкараў у вясковым асяроддзі.

У курсе прыняла ўдзел між іншым шмат бібліятэкараў з беларускага асяроддзя.

Бібліятэкары размясціліся пад палаткамі ў прыгожай мясцовасці над возерам. Вольны ад навукі час бібліятэкары праводзілі на супольных забавах і гульнях. На ўвагу заслугоўвае касцёр, які адбыўся пад канец курса. Групы бібліятэкараў выступалі тут са сваімі мастацкімі праграмамі. Між іншым адна з такіх груп выступіла з беларускімі песнямі. Былі гэта сяброўкі: Валя Стахіюк з Трасцянкі, Марыся Леўчук са Старыны, Тамара Дэнісюк з Асоўкі і Вера Рамaноўская з Войшкаў. Сярод выкананых імі песень знайшлася «Беласточчына» на словы Віктара Шведа. (п)

Кляшчэлеўскія пачынанні

Кляшчэлі ў Гайнаўскім павеце шырока вядомы сваімі каштоўнымі пачынаннямі. Нядаўна закончана тут будову пажарніцкай рамізы. Цяпер паспяхова праходзіць падрыхтоўка да будовы дома культуры. Пабудова каштаваць будзе 1 мільён 800 тысяч злотых. Дзяржава пакрывае толькі палавіну гэтай сумы. Рэшту даюць жыхары Кляшчэляў. У запасе маюць яны ўжо 200 тысяч злотых грашыма і 100 тысяч штук цэглы.

На жаль, працы тармазіць гайнаўская архітэктура, якая на працягу двух месяцаў не змагла дастасаваць тыповага праекта да мясцовых умоў. Словам, каштоўная грамадская ініцыятыва загразла, пакуль што, у шуфлядах павятовыхураднікаў.

Каб даручыць ім гэтую працу, як прыватны заказ, — з жалем сцвярджае старшыня. Кляшчэлеўскай грамады, — справіліся б за адзін дзень. А так — не зацікаўлены.

(вр)

Сакольскія асаблівасці

Характэрнай рысай многіх вёсак Сакольскага і Дуброўскага паветаў з'яўляюцца калодзежы, размешчаныя ля самай вуліцы, і карыты, у якіх поіць жывёлу, пабудаваныя на самай вуліцы.

На здымку. Калодзеж у вёсцы Ячна, Дуброўскага павета. (п)

ЛЯТАЮЧЫЯ

Старонкі друку ўсяго свету ізноў мільгаюць паведамленнямі на тэму так званых «лятаючых талерак». Аб іх пішуць органы заходняга друку, аб іх паведамляюць кітайскія газеты, японскае тэлебачанне перадае фотаздымкі, ручаючыся перад тэлегледачамі за іх праўдзівасць. Савецкі журналіст акрэдытованы пры Арганізацыі аб'яднаных нацый — Л. Панамароў — прысвячае «лятаючым талеркам» свае карэспандэнцыі паказваючы, што сціхнуўшыя захапленні вакол «лятаючых талерак» апошнім часам ізноў ажывіліся, і што паведамленні аб іх з'яўленні ізноў пачалі паступаць даслоўна з усіх канцоў зямлі.

12 жніўня бягучага года Франс-Прэс, — уплывовая французская інфармацыйная прэс-кампанія перадала з Лісабона, што над авіяцыйннай базай у Сінатра, якая знаходзіцца ў трыццаці кіламетрах ад сталіцы, на працягу трох гадзін у паветры патралявалі «лятаючыя талеркі», якія спускалі святло агромнай сілы. Хуткасць перамяшчэння шматкратна перавышала хуткасць самых скорых рэактыўных машын. Былі зроблены шматлікія здымкі, якія дазволілі прыйсці да вываду, што «лятаючыя талеркі» з'яўляюцца лятальнымі апаратамі невядомай канструкцыі, якія валодаюць дзіўнымі, незразумелымі і невытлумачальнымі ўласцівасцямі.

Прыпомнім тут нашым чытачам, што «лятаючыя талеркі» ўпершыню звярнулі на сябе ўвагу сваім з'яўленнем гадоў дзесяць таму назад. Гэтыя лятальныя апараты то незвычайна малой велічыні, то аграмаднага размеру, былі апазнаны ў паветры кантрольнай авіяцыяй цэлага шэрагу краін, як кіруемыя разумнай воляй суда, паходжання якіх ніхто растлумачыць аднак не мог, таму што гэтыя паветраныя «талеркі» валодалі ўласцівасцямі, якіх наяўнасць не выклікала сумненняў, і якія ў той час не маглі быць вынікам працы чалавечага розуму, — справа рук чалавечых. Усё гэта дало прычыну да самых фантастычных здагадак, у прыватнасці выказваліся думкі, што гэта «госці з іншых планет».

Спробы даць сапраўднае тлумачэнне заканчваліся няўдачамі. За мінулае дзесяцігоддзе і ў «зямной» тэхніцы асвоены новыя лятаючыя машыны (у прыватнасці, напрыклад, верталёты, падушачныя машыны і гд.) крыху напамінаюць уласцівасці «лятаючых талерак». Справа застаецца аднак па сутнасці незразумелай, таму што нават калі дапусцім, што пілотамі «лятаючых талерак» з'яўляюцца разумныя істоты, цяжка меркаваць, што ў такой талерцы, дыяметрам у няпоўны метр, маглі змясціцца, акрамя надзвычай складанай апаратуры, жывыя разумныя істоты з нашай планеты.

Л. Панамароў указвае ў сваім паведамленні з Нью-Йорка, што новы сезон паяўлення «лятаючых талерак» пачаўся ў Антарктыцы. З вострава Дзесепшэн паступілі паведамленні навуковых станцый аб паяўленні ў паветры дзіўных целаў. Затым пасыпаліся паведамленнi з усіх канцоў свету.

Асошыэтайд Прэс паведаміла аб з'яўленні «лятаючых талерак» рознай велічыні над тэрыторыяй ЗША. «Лятаючыя талеркі», як нічога сабе і не было, патрулявалі каля сарака мінут над кантрольнай касмічнай станцыяй Цінбілбіля. Калі «Марынер-4» пачаў перадаваць свае фотаздымкі станцыя сачэння была «абстаўлена» лунаючымі на агромнай вышыні «лятаючымі талеркамі». Іх з'яўленне адбілася на перадачы, — станцыя сачэння выкарыстоўваючы максімальна прыймальныя магчымасці, тым не менш адчувала нічым не вытлумачальныя цяжкасці ў наводцы на сігналы.

Л. Панамароў расказвае, што паводле меркаванняў шэрагу карэспандэнтаў, «лятаючыя талеркі» найчасцей з'яўляюцца паблізу паўночнага і паўднёвага полюсаў Вучоныя звязваюць гэта з тым, што прыбліжэнне прадметаў з космасу да зямлі, у сувязі з поясам радыяцыі Ван-Алена, менавіта ў гэтых месцах найменш рызыкоўна і бяспечна.

Вакол «лятаючых талерак» нарасло многа баек і легенд. Строга навуковыя назіранні і факты змяшаліся

Сельская гаспадарка без таямніц

Колькасць і якасць

Сіласу ў нас хапае. Вядома, у сэнсе колькасці. Сена таксама бывае рознае, розныя бываюць і канцэнтраваныя кармы. Якасць корму залежыць яшчэ ад яго свежасці, способу перахоўьання і хімічнага складу.

Якасць сіласу ацэньваецца на падставе матэрыялаў, якія сіласаваліся. Вядома, што сілас з бурачанага лісця мае меншую кармавую вартасць, чым калі да сіласу была яшчэ дададзена кукуруза (асабліва з зернем), а яшчэ лепшы сілас з даткам траў і матыльковых.

У нашым ваяводстве аснову (80%) сіласу складае лісце цукровых буракоў. Усё яшчэ мала прызначаем на сілас траў (віка, канюшына, люцэрна, лубін і г. д.), а таксама кукурузы, сланечніка, кармавой капусты. Шмат яшчэ марнуецца ў нас травы з 2-га і 3-га пакосаў, асабліва ў дажджавую восень.

Другая важная рэч — якасць сіласаў, якасць сіласавання. Справа ў тым, каб утварылася столькі малочнай кіслаты (1,5 — 2%), колькі патрэба, каб стрымаць развіццё працэсу гніення.

Кожны селянін можа сам ацаніць якасць сіласу найпрасцейшым спосабам — праверыць колер, структуру і запах. У такім выпадку можам толькі пераканацца, ці сілас надаецца на корм. Добры сілас мае аліўкавы або зялёна-аліўкавы колер, прыемны запах (свежага хлеба) і захавалася структура расліны. Карычневы колер, запах елкага масла або воцату, структура не захавалася — усё гэта сведчыць аб тым, што неадпаведна адбываўся працэс сіласавання. Такі корм нельга даваць жывёле, бо ён можа быць прычынай цяжкіх хвароб страўніка, нават можа быць прычынай падзення жывёлы.

У сувязі з цікавымі планамі развіцця пагалоўя жывёлы ў будучай пяцігодцы (больш 8 тыс. галоў), нашай першачарговай задачай з'яўляецца ўзняцце на адпаведны ўзровень нашай кармавой гаспадаркі. І важную пазіцыю ў гэтым займае сіласаванне. Яго значэнне яшчэ больш узрасце ў сувязі з развіццём паслуг (аналізы якасці кармоў) хімічна-сельскагаспадарчай станцыі.

Доследы, праведзеныя ў апошнія гады, паказалі, што якасць сена пераважна нізкая не столькі з пункту гледжання на яго батанічны склад, колькі па прычыне неадпаведнага тэрміну сенакосаў і способаў сушэння сена. Таксама і сілас, прыгатаваны галоўным чынам з бурачанага лісця, не мае высокай кармавой якасці.

Інж. М. СУХАЖЭБРСКІ

Нядаўна Павятовая бібліятэка ў Саколцы атрымала новае памяшканне: прыгожае і прасторнае, значна больш адпавядае патрэбам бібліятэкі, чымсьці папярэдняе.
На здымку: Працаўнікі Павятовай бібліятэкі ў Саколцы ў новым памяшканні ў час агляду кніжных навінак.
Фота: Ул. Паўлючук

З пажоўклых картак

ГОРАД НА ЗАКАЗ

Усе, хто вучыўся гісторыі, ведаюць, што гарады не ўзнікалі вось так сабе, з нічога. Гісторыкі даказваюць, што найчасцей абавязваў наступны парадак: спярша ў якім-небудзь абарончым месцы ўзнікаў умацаваны горад, у якім навакольнае насельніцтва хавалася на выпадак, калі пагражаў ім наезд ворага. З часам у самым гарадку і зараз жа за абарончымі валамі пачалі будаваць жыллёвыя дамы, гандлёвыя крамы, склады тавараў, гаспадарчыя будынкі. Потым такая мясцовасць разрасталася, прыбывала больш людзей, пасяляліся тут рамеснікі і купцы. Калі мясцовасць была ўжо даволі вялікай і мела гаспадарчае значэнне з аб'ёмам мясцовым ці нават краёвым — прысвойвалі ёй гарадскія правы. Прысваенне такіх правоў аблягчала далейшае развіццё горада. Мяшчане плацілі іншыя, меншыя падаткі, чым сяляне, мелі права выбірання свайго самакіравання, купцы, якія ехалі праз горад, мелі абавязак выстаўляць на продаж тавары, якія везлі, рамеснікі на падставе гарадскіх прывілеяў мелі права прадаваць свае вырабы каму хацелі, у той час як сялянскія рамеснікі вымушаны былі працаваць перад усім на патрэбы пана і яго двара.

Здаралася аднак і так, што гарады ўзнікалі з дня на дзень. Так было між іншым з Мілейчыцамі. У канцы XV стагоддзя і ў пачатку XVІ Мілейчыцы былі вёскаю. Адзінаю аздобаю гэтай вёскі быў каралеўскі двор, у які зрэшты кароль або вялікі літоўскі князь прыязджалі рэдка. У пачатку XVІ стагоддзя пасля заключэння польска-літоўскай уніі ў Мельніку (у 1501 годзе) каралі і князі часцей заязджалі ў Мілейчыцы. Хіба ім там было не надта выгадна, таму што вёска была малая, а «вялікія гэтага свету» падарожнічалі ў акружэнні шматлікага двара. Нічога тады дзіўнага, што нарэшце ў 1516 годзе кароль Сігізмунт Стары даў указанне, каб у Мілейчыцах пабудаваць новы двор і каб вёску пératварыць у горад. Мілейчыцы знаходзіліся тады, як і ўсё Падляшша, у Вялікім Княстве Літоўскім, і таму дакумент, які надаваў гарадскія правы, быў пісаны на беларускай мове. Аснаванне горада кароль Сігізмунт матывуе такім чынам: «...вбачыўшы есьмо труднасць переезду ад Мельніка да Бельска штож на палавіцы тое дорогі на стану нашом Мілейчыцах, нэможэм Мы ніколі самі і Панове Рады Нашы і Враднікі і Дворане, которыі колі с Намі тою дорогою ездзят, для недостатка доброго слежэня і вчасного отпочненя на одын дэнь меті, а то для того іж торгу і карчом слушных на том стану нет».

І каб мець дзе адпачыць, кароль вырашыў аснаваць горад. І аснаваў. Войт атрымаў бясплатны пляц пад дом з агародам у горадзе, 3 валокі зямлі вольныя ад якіх-небудзь падаткаў, меў права браць даход з 4 карчмаў, сладоўні, піваварні, мяснай крамы ў рынку і 2 крамаў. Атрымоўваў таксама адну трэцюю грошай, якія бралі ад людзей як кары за парушэнні супроць гарадскім парадкам (сёння можна назваць гэта мандатамі). Астатнія даходы з «мандатаў» ішлі на ўтрыманне каралеўскага двору. Усе даходы з падаткаў ад піваварняў, мясных крамаў, карчмаў, з рамяства і т. д. ішлі на ўтрыманне горада.

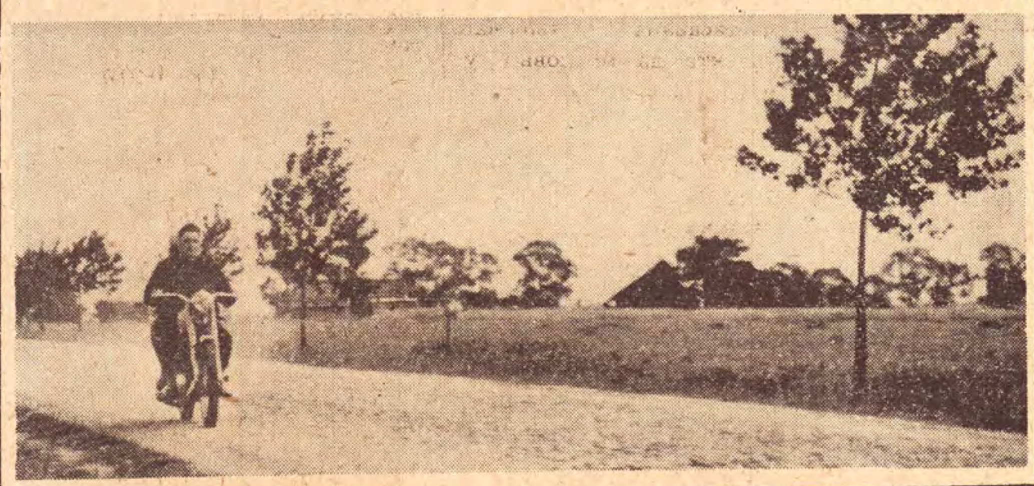
Мяшчане апрача прывілеяў атрымалі 180 валок зямлі. З кожнай валокі плацілі па 1 чырвоным залатым чыншу, а калі ў мілейчыцкі двор заязджаў кароль — вымушаны былі даць: па паўчвэрці аўса і... 1 курыцы. Апрача таго вымушаны былі супольна скласці на капу гусей і 4 камні лою на свечкі.

Як бачым, падаткі былі наогул невялікія, асабліва тады, калі кароль рэдка прыязджаў. Нічога тады дзіўнага, што жыхары Мілейчыц зусім не сумавалі за каралём.

(Працяг на стар. 7)

МАТАРЫЗАЦЫЯ

Матарызацыя штораз больш уваходзіць у жыццё нашай вёскі. Не здзіўляюць ужо нас нават такія сцэнкі, як на здымку: дзяўчаты едучыя на матацыкле ў поле.
Фота: Паўлючук

ТАЛЕРКІ

з трызненнем маніякаў, журналістаў, якія ганяюцца за сенсацыяй, і проста прайдзісветаў падобных да амерыканскага «сведка» нейкага Адамскага, які не толькі сфатаграфаваў паветраны карабель з планеты Венера, але і размаўляў з пілотамі гэтага карабля, а нават сам асабіста пабываў у сярэдзіне «лятаючай талеркі».

Адкідаючы недарэчнасці такога тыпу, аналізуючы рапарты і данясенні лётчыкаў, якія заслугоўваюць на давер, трэба прызнаць факт існавання «лятаючых талерак». Гэтыя «талеркі» праяўляюць уласцівасці і дзейнічаюць так, як бы імі кіравала разумная істота. Спробы дагнаць «лятаючыя талеркі» заўсёды канчаліся безрэзультатна а ў некалькіх выпадках і проста трагічна: «талеркі» прынялі выклік і збілі самалёты, якія праследвалі іх невядомай зброяй.

«Лятаючыя талеркі» відаць не спускаюцца на зямлю. Іх можна было б хутчэй параўнаць да касмічных караблёў, якія вывучаюць атмасферу зямнога шара і праводзяць нейкія назіранні.

Прыхільнікі «касмічнага» паходжання «лятаючых талерак» справядліва паказваюць на тое, што калі людзі з зямлі робяць спробы завязаць зносіны з іншымі планетамі і робяць спробы асваення космасу, то чаму ж нельга дапусціць, што госці з космасу, якія з'яўляюцца прадстаўнікамі па-за зямной, больш развітай і дасканалай цывілізацыі, не цікавіліся б зямным шарам?

Вакол «лятаючых талерак» паўстала вялікая навуковая, псеўда-навуковая і проста бульварная літаратура. Рад дзяржаў, у прыватнасці Канада і ЗША, пабудавалі спецыяльныя станцыі прызначаныя для наглядання за таямнічымі з'явамі, якія пустыя языкі ахрысцілі «лятаючымі талеркамі».

У Японіі працуе навуковы цэнтр, які паставіў сабе заданне: аналізаваць усе весткі аб палётах «лятаючых талерак».

Працаўнікі меркавання, што «лятаючыя талеркі» прыбываюць як быццам бы з космасу, указваюць, што шмат чаго здаецца таямнічым толькі таму, што навука сённяшняга дня яшчэ не ў сілах растлумачыць тыя або іншыя загадкавыя з'явы. Яны тлумачаць паходжанне «лятаючых талерак» і іх з'яўленне як фізічныя з'явы, як аптычныя пераламленні светавых патокаў, своеасаблівыя міражы і т. п.

Не ўдаваючыся ў ацэнку спрэчак, якія адбываюцца, нельга аднак не адзначыць, што «лятаючыя талеркі» ўяўляюць сабою надта цікавую з'яву прыроды і паходжанне якой зусім не вывучана. Аб паходжанні «лятаючых талерак» ствараюцца гіпатэзы самыя разнастайныя. Усе гэтыя гіпатэзы, паводле крылатага выражэння праф. Рамсея з Лонданскай каралеўскай кантрольнай касмічнай станцыі, аб'ядноўвае толькі тое, што ўсе яны аднолькава грашаць супроць здаровага розуму.

Канчаючы наш рэпартаж прыпомнім, што «лятаючыя талеркі» былі свайго часу заўважаныя і ў Польшчы. Штотыднёвік «Даакола Свята» прысвяціў іх паяўленню вялікі рэпартаж. 22 снежня 1958 года — сем гадоў таму назад — «лятаючыя талеркі» былі сфатаграфаваныя ў Мушыне. Апублікаванне гэтых здымкаў у друку зрабіла вялікае ўражанне.

Гаворачы аб фатаграфіях, неабходна трэба памятаць, што 99% такіх дакументальных доказаў з'яўляюцца падробкай і ўяўляюць сабою больш або менш трапны мантаж. Нельга аднак не прызнаць, што паасобныя здымкі несумненна з'яўляюцца сапраўднымі.

Гісторыя «лятаючых талерак» не датуецца сённяшнім днём. Аб іх з'яўленні сведчаць аўтары глыбокай старадаўнасці, — у прыватнасці і нашыя летапісы. Успомнім аб «вогненных ліцадлах» і «драконах нябесных», аб якіх расказваў літоўскі летапіс чатырнаццатага стагоддзя.

Інакш гаворачы: — нішто не новае пад месяцам!

ПАНЦЕЛЯЙМОН ЮР'ЕЎ

Жывёла і расліны ў вераваннях беларусаў

(Працяг са стар. 3)

ктам гэтым з'яўляецца моцная эмацыянальная, інтымная сувязь чалавека са светам прыроды, сувязь, якая была асновай сялянскага светапогляду. Гэтае перакананне ва ўзаемасувязі паміж прыродаю і чалавекам праяўлялася між іншым у веры ў магчымасць непасрэднага ўздзеяння чалавека на прыроду і наадварот: прыроды на чалавека.

Адтуль мноства раслін і жывёлы, якія мелі магічныя ўласцівасці.

І так, напрыклад, калі нехта хоча пасадзіць дуба каля хаты, павінен пасадзіць дрэўца вышэйшае ад сябе. Калі ж пасадзіць жолуда і з жолуда вырасце дубок, і дарасце вышынёю ў тога, хто яго пасадзіў, тады, паводле народных вераванняў, чалавек гэты памрэ.

Паводле гэтых жа вераванняў каліна мае ўласцівасць ахоўваць людзей ад маланкі, забітая і павешаная на плоце жаба — наводзіць дождж, мак дасканала абараняе ад чараўніц і г. д.

З паводзін жывёлы сяляне любілі адгадваць будучыню. Звязана з гэтым так многа розных вераванняў, што цяжка было б іх пералічыць. Успомню толькі аб некаторых.

Найбольш папулярнымі былі варажэнні з кукання зязюлі. Зязюлі, якая пачала кукаваць, задавалася пытанне: за колькі гадоў выйду замуж? Ці: колькі гадоў буду жыць? Далей лічылася, колькі разоў закукае зязюля.

Не меншым варажбітам ад зязюлі быў хатні кот. Калі кот мнецца — будуць госці, калі ляжыць пасярод хаты — будзе цёпла, калі нешта дзярэ кіпцюрамі — будзе вецер

УЛ. ПАЎЛЮЧУК

ЛАВІЦЕ ЛЕТА!

Яно ўцякае хутка. Сонца халаднее, вада таксама. Але лавіце, яшчэ крыху ёсць часу.

На здымку: радасць лета. (вл)

КУ-КЛЮКС-КЛАН

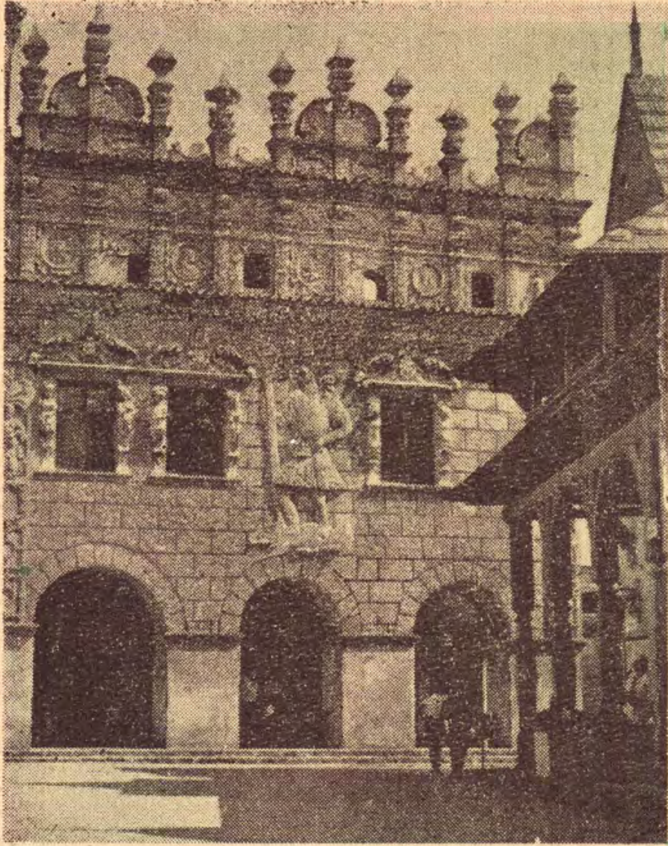
Так называецца расістоўская арганізацыя ў ЗША. Праўда, нелегальная, але свае практыкі праводзіць свабодна і часта пад неафіцыяльным наглядам паліцыі. Паўстала ў пачатку існавання амерыканскай дзяржавы і заўсёды мела адно заданне — расізм, скіраваны супраць неграў. Цяпер дзейнасць Ку-клюкс-клана наймацнейшая ў паўднёва-заходніх штатах. У час начных цырымоній, найвышэйшым пунктам якіх бывае паленне крыжа, сваю прамову супраць неграў вядзе вялікі правадыр Ку-клюкс-клана — Роберт Шэльтан.

На здымку: цырымонія палення крыжа ў штаце ў Дэлявар. (вл)

★ КАЗІМЕЖ ПРЫГОЖЫ ★

Казімеж — горад польскага адраджэння. Распалажаны ў маляўнічай даліне на беразе Віслы (Люблінскае ваяводства). Ціхі, спакойны. Жыццё тут здаецца затрымалася на 16 стагоддзі. Стары рынак, забытковыя камяніцы са сваёй багатай гісторыяй, самы прыгожы ў Польшчы касцёл, які адносіцца да эпохі рэнесансу, адбудаваны ў 16 стаг. са спаленага гатыцкага касцёла, збудаванага ў 14 стаг. каралём Казімірам Вялікім. На ўзвышшы таксама казіміраўскі замак, знішчаны шведамі ў 17 стаг. Цяпер турыст глядзіць толькі белыя руіны. Вежа з тоўстымі сценамі, захаваная праз вякі ў цэласці. Яры і пячоры, якія ідуць пад зямлёю, мо' злучаюцца са старымі падзямеллямі замка, аб якіх ходзяць слухі, што былі турмой, дзе з голаду паміралі непаслушныя каралю багацеі. На рынку стары калодзеж — сімвал Казімежа. Вада халодная і здаровая. На вузкіх вулічках сядзяць мастакі і твораць свае карціны, пагладаючы на зелень дрэў і чырвань казімежаўскіх даховак.

На здымку: адна са слаўнейшых казімежаўскіх мяшчанскіх камяніц — камяніца багатага купецкага роду Пшыбылаў. Цяпер тут змяшчаюцца ўстановы. (вл)

Навіны экрана

УСЁ ЗАСТАЕЦЦА ЛЮДЗЯМ

Такі арыгінальны загаловак савецкага фільма аб вучоным фізіку. Цікава, што галоўны герой праф. Дронаў прадстаўляе нам тут постаць сапраўдную, якой быў праф. Курчатаў. Памёр ён у мінулым годзе.

Праф. Дронава іграе Мікалай Чаркасаў, які вярнуўся на экран пасля 8 год. За сваю ролю ў фільме ўзнагароджаны Ленінскай прэміяй (1964 г.).

Фільм «Усё застаецца людзям» (польскі загаловак «Тэстамент вучонага») у 1963 годзе заняў другое месца ў конкурсе на найлепшы фільм года.

Выступае тут вядомая нам з ролі Аксаны з «Ціхага Дона» — Эліна Быстрыцкая.

ЗМЕСТ

Выдатны вучоны і дзеяч акадэмік Дронаў — амаль усё жыццё прысвяціў аваладанню космасу. Цяжкая невылечная хвароба не можа паўстрымаць яго працы. Адзін вопыт пагражае тым, што можа сапсаваць фабрыку. Кар'еровіч Марозаў — намеснік Дронава ў інстытуце, каб скінуць з сябе віну за памылку ў вылічэнні, інтрыгуе выкарыстоўваючы маладога наіўнага, але сумленнага вучонага Вязьміна. Ксеня Румянцава, працаўнік, дае выгавар Вязьміну. Дронаў не верыць у віну Вязьміна і памагае яму ў цяжкі час. Незадоўга Вязьмін гіне пад коламі самахода. Румянцава разумее сваю віну і шчыра каецца перад Дронавым. Праф. ёй наказвае весці працу пасля яго смерці. (вл)

ГАЗАПРАВОДЫ

Імі паплыве 11 мільёнаў зямнога газу з Бухары на Урал. Усе яны будуць палажаны ў зямлі. (зп)

алякcей карпюк
ПУШЧАНСКАЯ АДЫСЕЯ

Раніцой прыязджаюць нас мяняць. Камандзіру перадаю пароль і навіны. Меер вядзе ў аглоблі каня. Кулеша выцягваецца ля вогнішча.

Вядома, ніводзін камандзір атрада не аддасць свайго лепшага партызана. Чаму дэсантнікам збылі Мікалая — зразумела. Але і Меер з дэфектам. Яму нямецкая куля прашыла жывот, лагерны хірург выразаў метр кішак. Цяпер Меер не можа рассячы і палена дроў.

— Мікалай, давай сюды, нацягні мне супоню! — чую, як крычыць ён ад саней.

— Пайшоў к чорту! — агрызаецца Кулеша.

Ведаючы, што прычына ў сябра важная і дапамагчы трэба, Мікалай устае з калоды, бурчыць:

— От ляні-івы! Такога яшчэ і свет не бачыў! То таго не магу, то таго...

З-за чужых стрымліваю злосць.

Мікалай даходзіць да саней, нападае на Меера:

— Ы-ы-ых! Ужо не можаш засупоніць нават хамута!.. — Тут ён дадаў абразлівае слова па поваду Мееравай нацыянальнасці. — Усё хво-оры і хво-оры, а жэрці то здаро-овы?..

Быццам мяне выстралілі, лячу да іх. Ад майго кулака Кулеша валіцца, няўклюдна ўстае. Другі раз б'ю яго так, што ён пералятае сані, зарываецца з галавой у снег.

— Ён варты гэтага! — заўважае камандзір змены. — Няхай менш брэша!

— Ну, пачакай, фашыст пракляты! — плаксіва пагражае Кулеша.

— Маўчы, жаба, бо атрымаеш яшчэ! — раяць хлопцы.

— Я яго збаюся?

— Што ты яму зробіш?

— Няхай толькі вернецца ў лагер, раскажу пра ўсё!..

— Бяжы, дакладвай!

— Ну і далажу!

Група падрыўнікоў вяртаецца з задання. Кулеша валіцца да іх у сані. Падрыўнікі вясёлыя, адразу нас абганяюць.

У лагер пляцёмса ўдвух. Меер хоча нечым адудзячыць мне, не ведае як і не зводзіць з мяне вдзячных вачэй. Выпадак нас збліжае, а ў мяне па душы даўно не было так добра. Памалу супакойваюся.

Прыбываем у лагер. Старшына не слухае майго рапарту, загадвае:

— Здаць зброю і адпраўляцца на губу — пагаворым потым!

Трапляю зноў у халодную лазню.

Толькі цяпер для мяне гэта курорт , а не «губа». Сцялю на палок салому, машчу яе, выцягваюся, накрываюся кажухом, засынаю.

У лазню заглядае бландзін, з каторым я сядзеў мінулы раз.

— Ты зноў тут? — крычыць, узрадаваны.

— Тут...

— Ай-ай-ай! Зноў не ведаеш завошта?

— Цяпер ведаю.

— Во, бачыш!

Бландзін шукае кампаніі. Азірнуўшыся на вартавога, паказвае бутэльку, пераможна пытаецца:

— Пакаштуем?

На яго вялікай, як месяц, і прастадушнай фізіяноміі, у сініх-сініх вачах зычлівасць і гатоўнасць на любую ахвяру. Няёмка. Каб чалавека не крыўдзіць, я гатоў ужо выпіць. Зыркаю на ядавітага колеру вадкасць, якая б'ецца аб сценкі бутэлькі, і мяне разбірае страх.

— Не вып'ю...

— Ну-у? — з жаласцю ўзіраецца на мяне хлопец.

Прыстае яшчэ доўга. Нарэшце паціскае плячыма, адыходзіць.

З кошыкам місак, лыжак і лустаў хлеба з'яўляецца Меер. Алюмініевы посуд аж зіхаціць. Кошык накрыты вышыванай сурвэтай — чысценькай, адпрасаванай.

Вядома, не Меер чысціў усё гэта і прасаваў.

— Маруся так старалася! — расчароўвае мяне. — Таварыскім судом будуць судзіць. Чакаюць капітана...

— Няхай хоць палявым!

Капітана не дачакаліся. Разбіраць справу бярэцца яго намеснік — сухенькі пажылы лейтэнант, які добраахвотна пакінуў кафедру ў маскоўскім інстытуце і адправіўся да немцаў у тыл.

Вядуць мяне на суд. Садзяць ля ўваходу супроць Марусінага закутка. Лейтэнант дае слова Кулешы. Мікалай пачынае з таго, як я яго біў. З першых слоў разжаліў сябе да слёз, не можа далей гаварыць спакойна, заікаецца.

— Хто даў яму права біцца? — галосяць яго сябры.

— Адно з'явіўся ў нас і ўжо б'е па мордах!

— Няхай немцаў ідзе біць!

— Прынёс сюды фашыстоўскія парадкі!

— Гэта яму не ў нямецкім лагеры!

Лейтэнант дазваляе выкрычацца, тады дае слова мне. Устаю і бянтэжуся, бо толькі цяпер бачу... Галю! У форме малодшага лейтэнанта яна сядзіць побач з Марусяй. Зноў строгая і недаступная, быццам і не хварэла. Сплеценыя рукі трымае на каленях.

— Ну, давай! Далажы, што там у вас такое здарылася.

Не зусім гладка апавядаю, як была справа.

— І за гэта ты даў яму аплявуху?

— За гэта...

— А як ты сам расцэньваеш свае паводзіны?

— Дрэнна...

— Значыць, калі б цяпер усё здарылася нанова, то так не зрабіў бы?

ТРЫБУНА чытачоў

Ашчадныя вучні

Вучні пачатковай школы ў Новаберазове ўжо даўно кладуць грошы на ашчадную кніжку СКО. Некаторыя з іх маюць нават каля 1000 зл. Штогод прымаюць удзел у конкурсе пад загалоўкам «Сёння ў СКО — заўтра ў ПКО». У гэтым годзе вучні школы ў Новаберазове заваявал І месца ў павеце, а ІІ у ваяводстве па ашчаднасці.

Г. Парфенюк
Хітра

Калі закончыцца

У Паўночным Востраве на Сакольшчыне ўжо некалькі гадоў таму назад распачалася перабудова бруку. Зроблена мосцік. Аднак работа праходзіць вельмі «вяла». Праз даўжэйшы час трэба аб'язджаць вёску пазагуменнай дарогай. Другая палавіна вёскі далей мае брук выбоісты і знішчаны. І тут пакуль што нічога не робіцца. Значыць, гэтай справай мала цікавяцца самі жыхары вёскі, а таксама ГРН у Шудзялаве. Пара ўжо аднак пачатую работу закончыць.

К. С. Сакольскі павет

Сардэчныя тайны

Дарагое **Сэрцайка!**

Пішу да цябе і хачу прасіць парады, так як і іншыя. Мне 21 год, маю прафесію, і ўсё было б добра, каб вось не адна справа. Пазнаёмілася я з хлопцам, які старэйшы за мяне больш 10-ці год. Я яго цэлы час трактую як сябра, а ён прыняў гэта інакш. І ў тым бяда. Бацькі я не маю, а маці хоча, каб я выходзіла за яго замуж. Я і гатова выйсці замуж, але не за яго, а за таго, хто мне падабаўся б. Бо што ж мне будзе з ім за жыццё, калі я яго не толькі не кахаю, а горш — не магу цярпець. Як сябра так, але як мужа, ніколі.

Дарагое Сэрцайка, надрукуй маё пісьмо ў «Ніве», мо' мая мама прачытае і зразумее, што нельга ж сваю дачку насільна аддаваць замуж за чалавека, якога не кахае. А мо' хто з чытачоў да мяне напіша? За гэта, дарагое Сэрцайка, буду табе вельмі ўдзячна. Прашу парады.

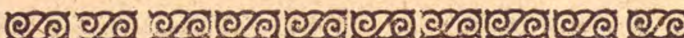
Да пабачэння **Зося**

Дарагая **Зося!**

У гэтым выпадку сапраўды маеш рацыю ты, а не твая мама. Ты не павінна за яго выходзіць замуж у ніякім выпадку. Бо тады не будзе ўжо жыцця, а проста бяда. Але не злуй ты на сваю маму, якая напэўна хоча табе ўсяго найлепшага ў жыцці. Мама твая з іншага пакалення, калі яна была маладая, тады не называлася шчасцем тое, калі дзяўчына выходзіць замуж за каханага, а калі за багатага, усё роўна ён стары ці малады. Таму і твая мама думае і цяпер тымі іменна катэгорыямі. Проста спакойна вытлумач гэта сваёй маме, а пры аказіі і падсунь прачытаць гэты нумар «Нівы».

Жадаю ўсяго добрага.
Сэрцайка

Чытачы, якія захочуць параіць Зосі, просім пісаць на адрас «Нівы». Лісты будуць пераслaны Зосі. Дзякуем.

— Гм... — думаю хвіліну і шчыра прызнаюся: — Даў бы яму ў зубы зноў.

— Во, бачыце, таварыш лейтэнант! — пераможна крычаць Мікалаевы сябры.

Лейтэнант ледзь стрымліваецца, каб не зарагатаць. Хлопцы цішэюць. Паступова думкі раздвойваюцца. Некаторыя мяне ўжо бароняць.

— То раскайваешся, то заяўляеш, што зноў мог бы пабіць Кулешу, — добразычліва тлумачыць лейтэнант, нібы школьніку. — Дзе ж логіка?

І праўда, недарэчнасць. Бездапаможна пацiскаю плячыма.

— Ну? — паганяе суддзя.

Як абцугамі цягнуць з мяне адказ, а ён не лезе. Нерашуча тапчуся, бурчу:

— А чаго ён абзываецца?

Партызаны глядзяць, лейтэнант на іх крычыць, у радысткі бялеюць костачкі на пальцах, сама яна ёрзае на месцы. Змаўкаю безнадзейна.

— Сядай. Та-ак, — працягвае лейтэнант. — То хто будзе гаварыць?

Саджуся. Здагадваюся, хто выступіць першы. І праўда, чуецца знаёмы голас:

— Я!

Галя кажа, што Кулеша абразіў старэйшага за сябе паранєнага партызана і кожны сумленны чалавек заступіўся б за яго.

Вядома, заступацца трэба мякчэй, але быццам бы гэта не мая віна: у нашым гаспадарчым узводзе няма ні камсамольскай арганізацыі, ні насценнай газеты, не вядзецца выхаваўчая работа...

Не так важнае часамі, што чалавек гаворыць, як важна, як ён гаворыць, бо самыя магутныя аргументы — тыя, што ідуць з глыбіні сэрца. За пару хвілін радыстка настройвае ўсіх супроць плаксы і гультая Кулешы, які сам заварыў кашу, а потым пабег яшчэ скардзіцца. Пра мяне забываюць, абрушваюцца на Мікалая.

Канчаецца суд тым, што Кулешу прымушаюць прасіць у Меера прабачэння, мне толькі ставяць на від.

(Працяг будзе)

81

Дбайны солтыс

Солтыс у вёсцы — гэта таксама ўлада. Старанны, кемлівы солтыс многа можа даць для вёскі. У Тафілаўцах, на Гайнаўшчыне, стары (з першай кадэнцыі) солтыс мала цікавіўся жыццём вёскі і сялян. У час яго кадэнцыі нічога не зроблена карыснага для вёскі. Ураджайнасць палёў і сенажацяў штогод стаяла на адным узроўні — нізка. Солтыс супольна з аграномам ніколі не сарганізавалі для сялян карыснай сельскагаспадарчай гутаркі.

Вясною б. г. у Тафілаўцах адбыліся новыя выбары солтыса. Аднагалосна быў ім выбраны Іван Рыбак. Новы солтыс перш за ўсё звярнуў увагу на тое, што сяляне вёскі многа прадаюць малака для дзяржавы, а няма дзе яго прыймаць — брак малочнага пункта. І вось па ініцыятыве солтыса І. Рыбака гэтай жа вясною быў пабудаваны грамадскім чынам фундамент пад малачарню. Значыць, вёска будзе хутка мець сваю малачарню. Ён з'яўляецца таксама арганізатарам шматлікіх грамадскіх чынаў пры будове дарог.

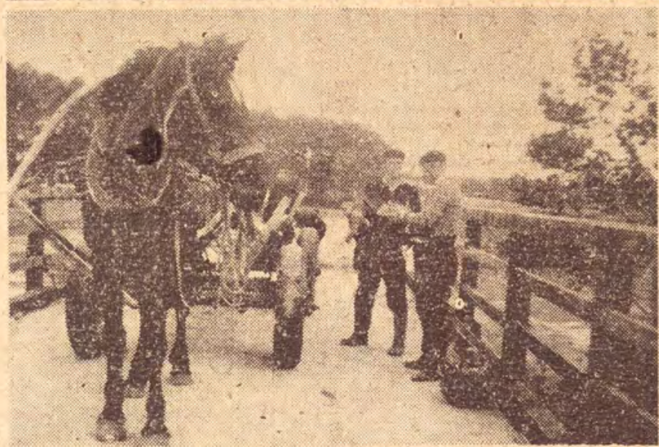
П. Дубовіч

На Ляўкоўскіх даследчых палетках

Нядаўна Новае Ляўкова наведалі ўлады сельскагаспадарчай службы з усімі аграномамі павета. Аглядалі яны палеткі гаспадароў, якія вядуць доследы ўраджаю паасобных культур і якія карыстаюцца мінеральнымі ўгнаеннямі. І так, пабывалі яны на палетках Міхася Боканача, у якога даroднае жыта, у Міколы Болбата, які вядзе доследы з люцэрнай і пшаніцай і ў Паўла Галубоўскага, які вырошчвае розныя гатункі бульбы. Звярталі яны асаблівую ўвагу на тое, якая доза мінеральных угнаенняў патрэбна пад збожжавыя расліны, бульбу і травы ў раёне Новага Ляўкова.

Люстрацыя даследчых палеткаў, а пасля абмяркоўка супольна з сялянамі, як трэба дабіцца высокіх ураджаяў, дала ўсім прысутным многа карыснага, пашырыла сельскагаспадарчыя веды.

Янка Цялушэцкі
Новае Ляўкова

Солтыс вёскі Сапава Лявон Анішчук першы ўехаў на мост, а солтыс з Мякішаў Мікола Грыгарук віншуе... паздраўляе яго.

Мост на Локніцы

Вёска Мякішы на Бельшчыне налічвае 35 гаспадароў. Гэтыя гаспадары мелі вялікія цяжкасці з даездам да сваіх палёў і сенажацяў. Іх зямельныя ўгоддзі і сенажаці знаходзіліся на другім баку рэчкі Локніцы. Праз доўгі час гаварылася аб пабудове мосту. І вось 30 студзеня г. г. на агульным сходзе жыхары Мякішаў пастанавілі прыступіць да яго пабудовы і забавязаліся, што ўсе нефаховыя работы выканаюць грамадскім чынам.

Павятовае праўленне мясцовых дарог у Бельску прыйшло з дапамогаю мякішанам, прывязло будаўляны матэрыял, спецыялістаў і распачалася будова мосту. Суседняя вёска Сапава, якой таксама мост аблегчыць даезды па сена, на чале са сваім солтысам Леванам Анішчуком уключылася да грамадскага чыну. Нядаўна праз гэты мост праехалі першыя фурманкі.

Грамадскім чынам выканана працы на 110.000 злотых. На асаблівае падкрэсленне заслугоўвае гаспадар Мікола Грэчан. Ён прывёз 80 фурманак пяску. Мікола Дэрпалаў прывёз 70 фурманак пяску, Герасім Астапчук і Аляксей Катальчук па 60 фурманак, а Сяргей Купрыяновіч 54 фурманкі.

Тэкст і фота **Павал Зінкевіч**

Сяляне ў час грамадскага чыну.

Горад на заказ

(Працяг са стар. 5)

Горад развіваўся. У 1566 годзе, як вынікае з перапісу, было тут ужо 427 дамоў, было 2 «мядовыя» карчмы, 15 піўных і 10 гарэлачных. Былі таксама рамеснікі: 3 кавалёў, 3 кушняроў, 2 краўцоў, 2 ганчароў, 1 млынар, 1 шавец, 1 шкляр, 1 сёдзельнік. Асабліва здзіўляе прысутнасць шкляра, бо нават большыя гарады такога спецыялісты не мелі.

Квітнеў у Мілейчыцах гандаль і квітнеў горад. Але з часам адкрыліся іншыя камунікацыйныя шляхі, каралі перасталі затрымоўвацца на адпачынак, і горад пачаў прыходзіць у заняпад. У 1919 годзе Мілейчыцы не мелі ўжо гарадскіх правоў. Сёння з даўняй вялікапышнасці засталіся толькі назвы вуліц: гасцінец Бельскі, гасцінец Камянецкі, Кляшчэлеўскі, вуліца Боцькаўская, дарога да Мельніка, Драгічына. Гэтымі дарогамі ішлі некалі караваны купцоў з вазамі поўнымі тавараў. Сярод гэтых тавараў былі і вырабы мілейчыцкіх рамеснікаў.

Р. КРАСЬКА

КІНО

ПРАГРАМА
на 31.VIII—5.IX.1965 г.

ГАЙНАЎСКІ ПАВЕТ

Белавежа
„Między nami złodziejami" (czeski), 31.VIII.—1.IX. „Skarb" (polski), 2—3.IX. „Strzał we mgle" (radz.), 4—5.IX.

Нарва
„Slepy pelikan" (radz.) 31.VIII.—1.IX. „Towarzysze broni" (franc.), 2—3.IX. „Późne popołudnie" (polski), 4—5.IX.

Нараўка
„Beata" (polski), 4—5.IX.

Чыжы
„Hasło „Odwaga" (angl.), 1—5.IX.

Дубічы Царкоўныя
„Premiera odwołana" (NRD), 4—5.IX.

БЕЛЬСКІ ПАВЕТ

Боцькі
„Hatifa" (NRD), 4—5.IX.

Орля
„Handlarze opium" (chiński), 4—5.IX.

Райск
„Rachunek sumienia" (polski), 4—5.IX.

БЕЛАСТОЦКІ ПАВЕТ

Гарадок
„Kapo" (włoski), 31.VIII.—1.IX. „Twarzą w twarz" (czeski), 2—3.IX. „Walkower" (polski), 4.—5.IX.

Міхалова
„Legenda o wilku Lobo" (USA), 31.VIII.—1.IX. „Nowy Gilgomesz" (węgierski), 2—3.IX. „Wojna trwa" (włoski), 4—5.IX.

СЯМЯЦІЦКІ ПАВЕТ

Нурэц
„Dwaj w stepie" (radziecki), 31.VIII.—1.IX. „Mrok za dnia" (węgierski), 2—3.IX. „Strzał we mgle" (radz.), 4—5.IX.

Мілейчыцы
„Między nami złodziejami" (czeski), 31—1.IX. „Skarb" (polski), 2—3.IX. „Strzał we mgle" (radz.), 4—5.IX.

САКОЛЬСКІ ПАВЕТ

Крынкі
„Slepy pelikan" (radz.), 31.VIII.—1.IX. „Towarzysze broni" (franc.), 2—3.IX. „Późne popołudnie" (polski), 4—5.IX.

Шудзялава
„Między brzegami" (polski), 2—5.IX.

Сідра
„Topór z Wandsbeck" (NRD), 31.VIII.—1.IX. „Śmierć Tarzana" (czeski), 2—3.IX. „Życie raz jeszcze" (polski), 4—5.IX.

ДУБРОЎСКІ ПАВЕТ

Новы Двор
„Ludwiku do rondla" (jugosł.), 4—5.IX.

ТЭАТРЫ

Тэатр ім. Вянгеркі
(выязная група)

Гайнаўка
„Zabawne zdarzenie" — 1.IX.

Нурэц
„Zabawne zdarzenie" — 4.IX.

Тэлебачанне (Тэлевізія)

Нядзеля (29.VIII):
„Chopin 65" — reportaż filmowy.

Панядзелак (30.VIII):
II Telewizyjny Festiwal Teatralny: „Barbara Radziwiłłówna" — A. Felińskiego. Przeniesienie z Teatru Rozmaitości w Krakowie na zamek Wawelski. Wybór tej scenerii podyktowany został dwoma względami. Po pierwsze wawelska architektura ze wszech stron zasługuje na zaprezentowanie jej szerszemu społeczeństwu. Po drugie akcja „Barbary" rozgrywa się na Wawelu. Realizatorzy spektaklu postanowili nadać sztuce walory widowiskowe.

Аўторак (31.VIII):
„Wrzesień" (o obronie Mławy w 1939 r., jedynym miejscu, gdzie nie udało się Niemcom przełamać obrony XX dywizji piechoty); Drugi brzeg — film polski.

Серада (1.IX):
Warszawa w pieśni.

Чацвер (2.IX):
Polonezy Ogińskiego; Tworzywa sztuczne w medycynie.

Пятніца (3.IX):
„Aktor" — Cypriana Norwida (II Telewizyjny Festiwal Teatr.).

Субота (4.IX):
„Proton" (O problemach kulturalnych młodzieży w koszalińskim. M. in. wystąpi zespół „Krystynki"). „Pegaz" (m. in. reportaż z ostatnich zdjęć do filmu Faraon); Wyjęty spod prawa — film USA.

„ШТОСЬ“

Гутарка ў нас пра Міхала,
Пра Міхала — самахвала.
Задавака ў поўнай меры,
Адбаўляй хоць фанабэрыі.
Любіў Міхал выхваляцца
Што няздольны ён баяцца:
Што у поўнач, хай цямнота,
Чорта выпудзіць з балота.
Трэба ж то й было здарыцца —
Самахвалу заблудзіцца
Ноччу ў лесе. Адзінока
Месяц у поўні плыў высока.
Чуе Міхал: што за ліха,
Усё «штось» свішча й свішча ціха.
Невысока і не нізка,
Каля вушэй зусім блізка.
Міхал крок стаў прыбаўляць,
«Штось» хутчэй стала свістаць.
Бяжыць Міхал бокам — скокам,
Засвістала ўсё навокал.
Усё гразней, зласней свістала.
Бегчы духу не хапала.
Як ўжо вышаў сёмы пот,
Ён на дрэва ўлез, як кот.
На высокай верхавіне
Крыху страх яго пакінуў,
І Міхалу ясна стала:
Ў яго носе «штось» свістала.

*

Міхал пра сваё здарэнне
Пад сакрэтам сказаў Гені,
Геня, на вухо, куме,
А кума, ціхутка, мне,
А я, цішком, вестку гэту
Хуценька падаў ў газету.
Хай уведае ўсёй свет
Міхала-хвалька сакрэт.
Бо між намі ёсць не мала
Задавакаў — самахвалаў.
Сабой выхваляецца
Й сам сябе спужаецца.

МІХАСЬ КРАСОЎСКІ
Малынка

У ЦЯГНІКУ

Кантралёр: — У вас білет на звычайны цягнік, а селі вы ў скоры.

Пасажыр: — Падумаеш, бяды той — скажаце машыністу, каб трошкі цішэй ехаў і ўсё.

— Хадзі ж ужо. Прымеш таблетку аспірыну і табе пяройдзе...

Пашанцавала

— Дзіва! За памылку я атрымаў сёння падзяку, — хваліўся кухар.

— А як гэта атрымалася? — спыталі ў яго.

— У спешцы аддаў прыгатаваны для сябе абед аднаму наведвальніку, а той аказаўся новым дырэктарам трэста сталовых і рэстаранаў.

Не кідай слоў на вецер: не ведаеш, куды іх занясе.

НЕАПЕТЫЧНЫЯ АДКРЫЦЦІ

— Абед прастыне, чаму не ясі? — спытала жонка.

Кастусь адсунуў ад сябе талерку і адказаў:

— Чытаў сёння аб новых адкрыццях і апетыт да яды прапаў.

— Адкрыцці цяпер у цане, — сказала жонка як бы з крыўдаю ў голасе, маўляў, толькі ты нічога не можаш адкрыць.

Кастусь паглядзеў крыва на талерку са стравою і загаварыў:

— Адзін французскі вучоны даказвае, што мышынае мяса шаснаццаць разоў карыснейшае, чым свініна. Значыць, прыдзецца ўплятаць мышыніну як закуску на вялікае свята.

Жонка не вытрымала:

— Жабы ўжо ядуць, цяпер мышы будуць... Не сцярплю я такіх прысмакаў у нашай хаце!

Кастусю сапраўды стала непрыемна ад такой вучонай размовы і змяніў тэму. Ён сказаў:

— Ведаеш, цяпер робяць такую машыну, якая будзе вучыць дзяцей, замест жывых настаўнікаў. Бывала, прынясе сынок двойку дахаты, а маці паперла з крыкам і лаянкаю да настаўніка. Нябось, насадзіць яму столькі халераў, што іншым разам сынок прыносіць дахаты ўжо тройкі з двума мінусамі. Ну, а машыну як ты не лай, нічога не паможа...

Кастусіха зразумела, куды гне муж і перабіла яго новую вучоную размову.

Запытала:

— А механічных жонак яшчэ не выдумалі?

— Не, — сказаў Кастусь. — Яшчэ не. Ніяк не могуць дадумацца, якім чынам жонка-машына будзе перафарбоўваць сабе валасы. Але ўжо робяць спробы з бабамі. Напрыклад, у амерыканскім горадзе Бастон адна баба пражыла васемнаццаць дзён са свіной пячонкаю. Калі такія спробы ўдадуцца, свіныя пячонкі пойдуць у рух — не будзем мець ані смажаніны, ані паштэтаў, ані ліvернай каўбасы. Дарэчы, невядома яшчэ як будуць вясці сябе такія бабы са свінымі пячонкамі...

— Мужыкоў не выдумалі яшчэ такіх, якія замест плесці чорт ведае што, маўчалі б і давалі б пабольш грошай?

Кастусіха злосна натапырылася.

Кастусь прамармытаў сабе пад носам, каб яна не пачула:

— Вось як канчаюцца разумныя размовы, халера на іх! Усё павыстывала, і жонку раззлаваў, і гумар сапсаваў, а яшчэ гаворыць мне міліцыянт пазаўчора, што я галава сям'і. Якая там з мяне галава...

ДЗЯДЗЬКА ЛЯВОН

ЗВЯРЫНЕЦ

У звярынцы рэарганізацыя. Было вырашана перамясціць звяроў наступным чынам. У першай клетцы — леў, у другой — тыгр, у трэцяй — воўк, у чацвёртай — слон, у пятай — вярблюд, у шостай — насарог, у сёмай — бегемот, у восьмай — зебра.

Паспрабуйце дапамагчы дырэктару звярынца ажыццявіць гэта мерапрыемства пры ўмове, каб пры перамяшчэнні звяроў па дарожках яны не сустракаліся адзін з другім. Зразумела, нельга таксама саджаць двух звяроў у адну клетку.

КУР'ЁЗЫ

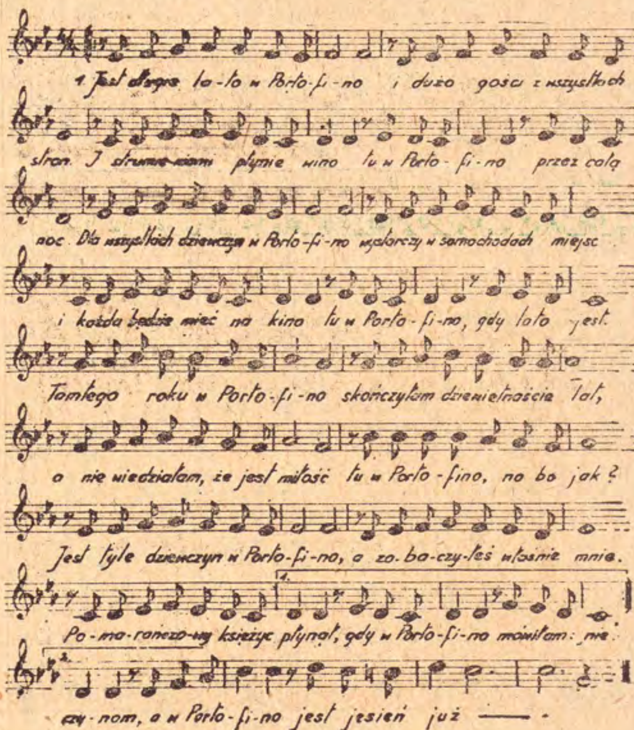
Нейк Марка Твена спыталі, у чым, на яго думку, розніца паміж мужчынам і жанчынай.

— Калі мужчына хоча каго-небудзь аб чым-небудзь папрасіць, ён думае аб тым, што скажа. Жанчына ж абдумвае, што яна адзене.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе **Станіславы Дамбоўскай** з Гарадка, Беластоцкага павета, змяшчаем песню:

MIŁOŚĆ W PORTOFINO

I

Jest długie lato w Portofino,
I dużo gości z wszystkich stron,
I strumieniami płynie wino
Tu w Portofino przez całą noc.

Dla wszystkich dziewczyn w Portofino
Wystarczy w samochodach miejsc
I każda będzie mieć na kino
Tu w Portofino, gdy lato jest.

Tamtego roku w Portofino
Skończyłam dziewiętnaście lat,
A nie wiedziałam, że jest miłość
Tu w Portofino, no bo jak?

Jest tyle dziewczyn w Portofino,
A zobaczyłeś właśnie mnie.
Pomarańczowy księżyc płynął,
Gdy w Portofino mówiłam: „nie".

II

We mgle zginęło Portofino,
W zaroślach ostro krzyknął ptak.
W zatoce księżyc się rozpłynął
I w Portofino szepnęłam: „tak".

Ty miałeś zostać w Portofino,
Do miasta już wysłałeś list,
Z moimi w morze miałeś płynąć
Tu z Portofino i wrócić dziś.

III

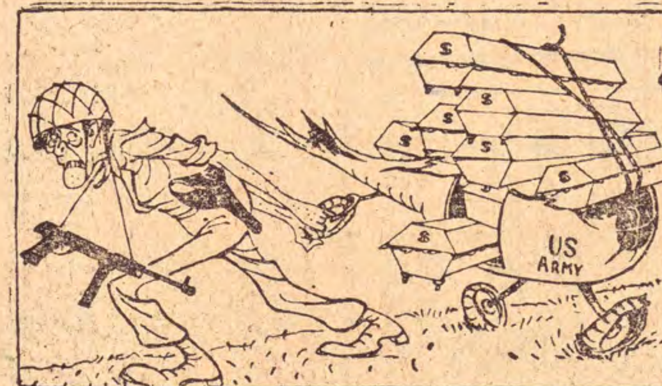
Wiedzieli ludzie z Portofino,
Że do wesela dzień, czy dwa.
Gadali, z jaką dumną miną
Przez Portofino będę szła.

Lecz wyjechałeś z Portofino,
Na drodze został żółty kurz.
Nie mogę śmiać się w nos dziewczynom,
A w Portofino jest jesień już.

ДАРОГІ АГРЭСАРАЎ

«ЧЫМ ДАЛЕЙ У ЛЕС...

...ТЫМ БОЛЬШ ДРОЎ».

«Праўда»

ЗРАЗУМЕЎ

Трохгадовы хлопчык прыехаў на лета ў вёску да бабулі. Даведаўшыся, што яна гоніць самагонку, спытаў:

— Бабуля, а навошта патрэбен самагон?

— Хату трэба, унучак, будаваць.

— Глядзі ты! А ў горадзе дамы з цэглы будуюць.

Свой ёсць

Дзед заўважыў, што ўнук калупае пальцам у носе, і сказаў:

— Саша, на і маіх яшчэ пяць пальцаў.

— Навошта? У цябе ж свой нос ёсць, — адказаў унук.

У краўца

— **Вы мне пашылі гэтыя штаны кароткімі.**

— **Не, гэта ў вас крыху доўгія ногі.**

Часта чалавека збівае з ног вецер

*

Што маеш зрабіць сягоння, не адкладай на заўтра, бо можа быць аварыя на электрастанцыі.

*

Людзі маюць вялікую схільнасць лічыць грошы, але ніхто не мае смеласці палічыць страчанага часу.

*

Чалавек, які не ведае смеху — нешчаслівы.

*

Не пара грызці арэхі, калі пачынаюць выкрушвацца зубы.

Adres redakcji: Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Telefony: red. naczelny [illegible], centrala [illegible]. Warunki prenumeraty: miesięcznie – 2,40 zł, kwartalnie – 7,20 zł, półrocznie – 14,40 zł, rocznie – 28,80 zł. Prenumeratę przyjmują wszystkie placówki pocztowe i listonosze. Wpłaty na prenumeratę indywidualną należy dokonywać na konto PUPiK „Ruch" Nr 102-7-161 NBP Białystok I Oddział Miejski. Na odwrocie blankietu należy podać okres prenumeraty i tytuł zamawianego pisma. Zamówienia ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje – Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" Warszawa, ul. Wilcza 46, Nr konta PKO 1-6-100024. Zamówienia z krajów europejskich jak i zamorskich należy kierować pod adresem CHZ „Ars Polona" Warszawa, Krakowskie Przedmieście 7. Obowiązuje przedpłata na konto NBP Warszawa 2-6-51. Prenumerata roczna wraz z przesyłką zwykłą wynosi 4.70 $ w Europie, 5 $ — w USA. Nakład 5458. Białystok C-3